ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Αρκτική, πεδίο ανταγωνισμού με πλούσια ανταλλάγματα: ευκαιρία για συνεργασία μεταξύ των μεγάλων παικτών ή πεδίο μελλοντικών δυνητικών συγκρούσεων»

ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ:

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΜΙΧΩΛΟΥ (ΑΜ 1227702992)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΤΣΑΛΤΑΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ: 2024

ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΣΧΟΛΗ :
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ: «Αρκτική, πεδίο ανταγωνισμού με πλούσια ανταλλάγματα: ευκαιρία για συνεργασία μεταξύ των μεγάλων παικτών ή πεδίο μελλοντικών δυνητικών συγκρούσεων»

Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ' αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις Στρατηγική και Ασφάλεια Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΜΙΧΩΛΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2024

Πνευματικά δικαιώματα
Copyright © Παρασκευή Μιχωλού
Copyright © Ιαν 2024
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.
Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα Εγκυρότητας

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Παρασκευή Μιχωλού

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας:
«Αρκτική, πεδίο ανταγωνισμού με πλούσια ανταλλάγματα: ευκαιρία για συνεργασία μεταξύ των μεγάλων παικτών ή πεδίο μελλοντικών δυνητικών συγκρούσεων»

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ' αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις …… [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος)Τσάλτας Γρηγόριος , Ομότιμος Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, π. Πρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου.

[υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:
……

[υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:
……

[υπογραφή]

ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η συντάξας Παρασκευή Μιχωλού, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Αρκτική, πεδίο ανταγωνισμού με πλούσια ανταλλάγματα: ευκαιρία για συνεργασία μεταξύ των μεγάλων παικτών ή πεδίο μελλοντικών δυνητικών συγκρούσεων», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ιανουάριος 2024

ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Γρηγόριο Τσάλτα, Ομότιμο καθηγητή Διεθνούς Δικαίου και τέως Πρύτανη του Παντείου Πανεπιστημίου, για την καθοδήγηση στην έρευνα του θέματος που επέλεξα και τους φίλους μου, διότι μέσα από τις συζητήσεις που κάναμε μου δώσανε τροφή για ερεύνα στην περιοχή της Αρκτικής. Τέλος, ευχαριστώ και αφιερώνω την εργασία στην κόρη μου Δήμητρα, η οποία με το θάρρος και την κοινωνική της ευσυνειδησία, μου αποδεικνύει συνεχώς ότι υπάρχει ελπίδα στο κόσμο ετούτο.

Κατερίνη, 22 Ιαν 2024

ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ερευνητικό θέμα το οποίο επέλεξα να ασχοληθώ είναι η «Αρκτική, πεδίο ανταγωνισμού με πλούσια ανταλλάγματα: ευκαιρία για συνεργασία μεταξύ των μεγάλων παικτών ή πεδίο μελλοντικών δυνητικών συγκρούσεων». Η επιλογή του θέματός μου έγινε με βάση την γεωστρατηγική σπουδαιότητα της περιοχής, κάτι το οποίο είναι άγνωστο στην πλειοψηφία των πολιτών, όπως επίσης και την μελέτη της οργάνωσή της, γεωγραφικά, πολιτικά, κοινωνικά και δημογραφικά. Είναι ένα θέμα το οποίο και σε μένα είναι άγνωστο και θα ήθελα να εμβαθύνω μελετώντας το, καθόσον πιστεύω ότι η ανεξερεύνητη και άγνωστη σε πολλούς περιοχή της Αρκτικής, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και θα επιδράσει σημαντικά στην διαμόρφωση της μέλλουσας παγκόσμιας διεθνής τάξης πραγμάτων. Στην παρούσα εργασία, αφού γίνει μια ιστορική αναδρομή στην περιοχή, θα προσδιοριστεί η γεωγραφική έκταση της Αρκτικής, το νομικό καθεστώς και θα αναλυθούν οι συντελεστές ισχύος της. Ποιες χώρες έχουν δικαιώματα στην περιοχή, ποιοι οργανισμοί και θεσμοί έχουν δράση, καθώς και ποια τα νομικά πλαίσια προάσπισης των συμφερόντων τους, σε μια περιοχή που αποκτά παγκοσμίως όλο και περισσότερο ενδιαφέρον. Τέλος, θα εξηγήσω το πως η κλιματική αλλαγή θα επιφέρει αλλαγές όχι μόνο στο φυσικό περιβάλλον, αλλά και σε επίπεδο γεωστρατηγικής.

Λέξεις Κλειδιά: Αρκτική, ΑΟΖ, UNCLOS, Κλιματική αλλαγή, Παγκόσμιες Υπερδυνάμεις, Αρκτικό Συμβούλιο, ΙΜΟ, Ενέργεια, Αρκτικός Κύκλος, ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα.

ABSTRACT

The topic of my thesis will be ‘’ Arctic, a place of competition with rich exchanges: a change for cooperation between the big powers or a place for future conflicts’’. I have chosen this topic due to the strategical importance of the topic, that is unknown to the majority of the population. Also, I will make a research in the organization, geography, policies and the social and demography aspects of the region. Arctic is a topic also unknown to me, that it would be very interesting to give a deep dive as I strongly believe that the region of Arctic will have an important role in the future international power of the states. I will start my thesis, with a historic reference to the region, the expeditions that took place, the organization of the societies, even the political aspects and the rights of the countries that are acting there. Who are the main role players there, and which are the treaties that are protecting their interests. Finally, I will connect the climate change to the environment consequences with the future international changes, not only in environmental level but also in geostrategic level.

Keywords: Arctic, Exclusive Economic Zone, UNCLOS, Climate Change, Super Powers, Arctic Council, IMO, Energy, Arctic Cycle, USA, Russia, China.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α/Α - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	ΣΕΛΙΔΑ
Συντομογραφίες και Ακρωνύμια	1
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1 Γενικά	4
1.2 Σκοπός	4
1.3 Δομή Εργασίας	4
1.4 Θεωρητικό Πλαίσιο – Μεθοδολογία	5
ΜΕΡΟΣ Α: ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΚΤΙΚΗ	
2. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΡΚΤΙΚΗ	
2.1 Ιστορική Αναδρομή στην Περιοχή της Αρκτικής	6
2.2 Παλαιές και Σύγχρονες Εξερευνήσεις	7
3. ΥΛΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΙΣΧΥΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΉ ΤΗΣ ΑΡΚΤΙΚΗΣ	
3.1 Γεωγραφία (Έκταση – Μορφολογία- Κλίμα- Γειτνίαση)	8
3.2 Ποια η Διαφορά Μεταξύ Καιρού και Κλίματος	8
3.3 Αρκτικό Κλίμα	9
3.4 Πληθυσμός και Ιστορία	10
3.5 Οικονομία της Περιοχής	12
3.6 Πηγές Φυσικού Πλούτου	13
4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΙΣΧΥΟΣ	
4.1 Αρκτικό Συμβούλιο (AC)	15
4.1.1 Ιστορία και Σύσταση	15
4.1.2 Επιτεύγματα του AC	16
4.1.3 Δομή του Αρκτικού Συμβουλίου	16
4.1.4 Αρκτικό Συμβούλιο και Στρατιωτική Ασφάλεια	16
4.1.5 Συμμετοχή της Ρωσίας στο AC	17
4.1.6 Η Ομάδα Εργασίας για την Αειφόρο Ανάπτυξη (SDWG)	17
4.2 Θαλάσσια Διακυβέρνηση της Αρκτικής	18
4.3 Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας (IMO)	18

Α/Α - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	ΣΕΛΙΔΑ
4.4 Νέοι Θαλάσσιοι Οδοί στον Αρκτικό Ωκεανό	19
4.5 Η Διακήρυξη του Ilulissat	20
4.6 Συνεργασία στην Ευρωαρκτική Περιοχή του Μπάρεντς	20
4.7 Τα Δικαιώματα των Αυτοχθόνων Πληθυσμών της Αρκτικής και η Αρχή της Αυτοδιάθεσης	21
5. ΥΠΕΡΘΕΡΜΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ – ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΡΚΤΙΚΗ	
5.1 Το Περιβάλλον στη Διεθνή Πολιτική Σκακιέρα	22
5.2 Υπερθέρμανση του Πλανήτη	23
5.3 Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στους Αυτόχθονες	23
ΜΕΡΟΣ Β: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΉ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	
6. ΤΑ ΑΡΚΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥΣ	
6.1 Τα Κράτη του Αρκτικού Κύκλου	25
6.1.2 Ισλανδία	25
6.1.3 Νορβηγία	26
6.1.4 Δανία	27
6.1.5 Ρωσία	27
6.1.6 Καναδάς	28
6.1.7 ΗΠΑ- Αλάσκα	29
6.1.8 Σουηδία	30
6.1.9 Φιλανδία	31
7. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΔΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΉ	
7.1 Ευρωπαϊκή Ένωση	33
7.2 ΝΑΤΟ	33
7.3 NORDEFCO	34
8. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΡΑΤΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΕΣ	
8.1. Κίνα	36
8.2 Βρετανία	37
9. Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΩΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΓΕΩΠΟΛΙΤΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΡΚΤΙΚΗΣ	38
10. ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	41

Α/Α - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	ΣΕΛΙΔΑ
11. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
11.1 Διεθνείς Πρωτοβουλίες για το Περιβάλλον	44
12. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	
12.1 Ξενόγλωσση	45
12.1 Ελληνόγλωσση	45
12.2 ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ ΑΡΘΡΑ	
12.2.1 Ξενόγλωσσα	45
12.2.2 Ελληνόγλωσσα	47
12.3 ΑΡΘΡΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ – ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ	47
12.4 ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ	47
12.5 ΘΕΣΜΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ	48

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Ξενόγλωσσες

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
AAC	Arctic Atabaskan Council
AEPS	Arctic Environmental Protection Strategy
A5	Artic 5
AIA	Aleut International Organization
ANWR	Artic National Wildlife Refuge
AMEC	Artic Military Environmental Cooperation
BAEC	Barents Arctic Euro Council
BRC	Barents Regional Council
CLCS	Commission on the Limits of the Continental Shelf
CDR.USNORTHCOM	Commander of the United States North Command
C5ISR	Command, Control, Communications, Computers, Combat Systems, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance
CNPC	China National Petroleum Corporation
CDR	NOOA Climate Data Record
DEW Line	Distant Early Warning Line
DHS	Department of Homeland Security
EOP	Enhanced Opportunity Partner
ESA	European Space Association
ECV	Βασικές Μεταβλητές Κλίματος
FYDP	Future Years Defense Program
GCI	Gwich in Council International
GIUK	Greenland Iceland United Kingdom
IPS	Indigenous People Secretary
IBM	Intercontinental Ballistic Missile
ICC	Inuit Circumpolar Conference
IEA	International Energy Agency

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
IMO	International Maritime Organization
ISA	International Seabed Authority
JCIDS	Joint Capabilities Integration and Development System
LNG	Liquified Natural Gas
NATO	North Allied Treaty Organization
NORAD	North American Aerospace Defense Command
NORDEFCO	Nordic Defense Cooperation
NORDCAPS	Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support
NORDAC	Nordic Armament Cooperation
NORSUP	Nordic Supportive Defense Structures
NRC	NATO Russia Council
NSAR	National Strategy for the Arctic System
NSDP	National Security Presidential Directive
NSIDC	National Snow and Ice Data Center
RAIPON	Russian Association of Indigenous People of the North
SDWG	Sustainable Development Working Group
SAO	Superior Arctic Officer
TBM	Tactical Ballistic Missile
UNCLOS	United Nation Convention on the Law of the Sea
USDoD	United States Department of Defense
USAID	United States Agency for International Development
USGS	United States Geological Survey
USNORTCOM	United States North Command
WGIP	Working Group on Indigenous Population

Ελληνόγλωσσες

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
Artic 5	ΗΠΑ, Ρωσία, Νορβηγία, Καναδάς, Δανία
Α/Φ	Αεροσκάφος
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΒΑ	Βόρειο Ανατολικός
ΒΔ	Βόρειο Δυτικός
Β ΠΠ	Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος
Γ.Γ	Γενικός Γραμματέας
Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕ	Εταίρος Ενισχυμένων Ευκαιριών
ΕΚΠΠΑ	Ευρωπαϊκή Κοινή Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
Ε/Π	Ελικόπτερο
Ε.Σ.Σ.Δ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
Η.Ε	Ηνωμένα Έθνη
Η.Υ	Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα
Η.Π.Α	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΜΟΕ	Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης
Ο.Η.Ε	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΠΕΚ	Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών
ΣΔΘ	Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας
Υ/Β	Υποβρύχιο

Κεφάλαιο 1ο : Εισαγωγικά Στοιχεία

ΓΕΝΙΚΑ:

Η επιλογή του θέματός μου έγινε με βάση τη γεωστρατηγική σπουδαιότητα της περιοχής, κάτι το οποίο είναι άγνωστο στην πλειοψηφία των πολιτών, όπως επίσης και την μελέτη της, πολιτικής, κοινωνικής και δημογραφικής οργάνωσή της. Είναι ένα θέμα το οποίο και σε μένα ήταν άγνωστο και θα ήθελα να εμβαθύνω μελετώντας το, καθόσον πιστεύω ότι η ανεξερεύνητη και άγνωστη σε πολλούς περιοχή της Αρκτικής, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και θα επιδράσει σημαντικά στην διαμόρφωση της μέλλουσας παγκόσμιας διεθνής τάξης πραγμάτων. Η κλιματική αλλαγή που φαντάζει κάτι πολύ μακρινό, αποτελεί συντελεστή διαμόρφωσης των διεθνών δράσεων και αλλαγής των υφιστάμενων γεωπολιτικών καταστάσεων. Η ύπαρξη φυσικού πλούτου στην περιοχή, την καθιστά ιδιαίτερα «ελκυστική», όχι μόνο στα παράκτια κράτη που έχουν δικαιώματα στην περιοχή, αλλά και σε χώρες οι οποίες απέχουν αρκετά από εκεί. Μετά το τέλος του Β' ΠΠ η Αρκτική αποτέλεσε χώρο στρατιωτικών βάσεων από Η.Π.Α και Ρωσία. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν στην περιβαλλοντολογική προστασία και τη συνεργασία μεταξύ των παράκτιων κρατών της Αρκτικής, έχουν ψηφιστεί αρκετές συνθήκες. Όσο αφορά τον καθορισμό της υφαλοκρηπίδας των χωρών αυτών στην περιοχή και την εκμετάλλευση της αντίστοιχης οικονομικής ζώνης, τα κράτη έχουν επιδοθεί σε προσπάθειες χαρτογράφησης του βυθού μέσω των επιστημονικών Ινστιτούτων τους. Ωστόσο, μεταξύ των κρατών υπάρχουν διαμάχες και αμφισβητήσεις σχετικά με τις προτάσεις οριοθέτησης των AOZ, τις εδαφικές διεκδικήσεις και τα κυριαρχικά τους δικαιώματα.

ΣΚΟΠΟΣ:

Στόχος της εργασίας είναι να προσδιορίσει την περιοχή της Αρκτικής, να εξηγήσει το καθεστώς που επικρατεί εκεί, ποιες χώρες έχουν δικαιώματα και βλέψεις στην περιοχή, καθώς και το γιατί αυτή η περιοχή μπορεί να αποτελέσει πόλο σύγκρουσης μεταξύ των κρατών. Ακόμη, θα προσπαθήσει να αναδείξει το πώς η κλιματική αλλαγή θα επηρεάσει και θα επιδράσει στο συσχετισμό των συντελεστών ισχύος των δρώντων στην περιοχή και στον καθορισμό των διεθνών σχέσεων.

ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Η δομή που ακολουθείται είναι η εξής, αρχικά κάνω μια ανάλυση της Αρκτικής, ποιος ο γεωγραφικός προσδιορισμός της, ποιες χώρες έχουν γεωγραφική έκταση στην περιοχή, καθώς και τις εξερευνήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το παρελθόν. Στη συνέχεια, θα αναλύσω τους υλικούς συντελεστές ισχύος, γεωγραφία, έδαφος, κλίμα, οικονομία. Έπειτα, θα κάνω μια ανθρωπολογική - κοινωνική έρευνα σχετικά με τους κατοίκους της, τις συνθήκες διαβίωσης τους και τις κοινωνικές – πολιτικές και οικονομικές δομές τους. Θα εστιάσω ακόμη στην εθνολογική προσέγγιση αυτών των πληθυσμών, καθώς και στην πολιτισμική κουλτούρα τους. Θα συνεχίσω με τους λειτουργικούς συντελεστές ισχύος, προσπαθώντας να κατατάξω την περιοχή σε μια θέση στο διεθνές σύστημα, αιτιολογώντας την με επιχειρήματα. Αφού προσδιορίσω την γενική εικόνα και θέση της περιοχής, θα αναφερθώ στο πως η κλιματική αλλαγή θα επιδράσει και θα επηρεάσει περιβαλλοντικά την περιοχή και πως οι νέες συνθήκες θα αλλάξουν τις μεταβλητές ισχύος των χωρών που δρουν στην περιοχή. Έπειτα αναφέρω τις συνθήκες που έχουν ψηφιστεί για την προστασία της Αρκτικής και ποιοι είναι οι κύριοι οργανισμοί – και κράτη δρώντες. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορέσω να εξηγήσω τη

γεωστρατηγική της θέση και το πως η καθεμία χώρα προσπαθεί να αποκομίσει οφέλη από την περιοχή. Τέλος, θα εστιάσω στο ρόλο και τις στρατηγικές των υπερδυνάμεων Η.Π.Α, Ρωσία και Κίνα στην περιοχή και πως οι υπερδυνάμεις αυτές θα διαχειριστούν τις αλλαγές που πρόκειται να έρθουν.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ:

Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας αφορά τα κράτη, την ισχύ τους, την θέση τους στην διεθνή πολιτική σκηνή και τις στρατηγικές που ακολουθούν. Πως θα λυθούν οι ανταγωνιζόμενες υποθέσεις. Θα επικρατήσει η ρεαλιστική θεωρία ή η θα καταφέρει η διεθνής κοινότητα να αποτελέσει τον καταστολέα και ρυθμιστή των διαφορών μεταξύ των κρατών. Ποιος ο ρόλος της διεθνής κοινότητας στην περιοχή της Αρκτικής έως σήμερα και οι διαδράσεις των κρατών σε ποιο διεθνές σύστημα κλείνουν.

Η μέθοδος που θα ακολουθήσω είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση, μέσω της συλλογής πληροφοριών από άρθρα, διεθνές συνθήκες για το τι ισχύει στην περιοχή ενώ ακόμη θα χρησιμοποιήσω και βιβλιογραφικές αναφορές προκειμένου να αναλύσω την στρατηγική των διεθνών δρώντων.

ΜΕΡΟΣ Α: ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΚΤΙΚΗ

Κεφάλαιο 2ο : Ποια Είναι η Αρκτική

2.1 Ιστορική Αναδρομή στην Περιοχή της Αρκτικής

Με τον όρο Αρκτική αναφερόμαστε κυρίως στα οκτώ κράτη του Αρκτικού Συμβουλίου Δανία, Καναδάς, Ισλανδία, Φιλανδία, Ρωσία, Νορβηγία, Σουηδία και ΗΠΑ. Η Αρκτική αποτελεί το βορειότερο σημείο της υφηλίου, ενώ η ονομασία της προέρχεται από την ελληνική λέξη «άρκτος», που σημαίνει αρκούδα[1]. Οι αλλαγές που συντελούνται στην περιοχή λόγω της αλλαγής του περιβάλλοντος, είναι ταχύτατες και οι συνέπειες αφορούν όχι μόνο το φυσικό περιβάλλον, αλλά και την παγκόσμια γεωπολιτική, η οποία μπορεί στην συγκεκριμένη περιοχή να χαρακτηριστεί και ως «γεωπολαρκτική». Το λιώσιμο των πάγων ευνοεί την δημιουργία νέων ναυτιλιακών οδών, οι οποίες μειώνουν σημαντικά το χρόνο διαμετακόμισης του θαλάσσιου εμπορίου, παρέχοντας νέες δυναμικές στην παγκόσμια οικονομία, τόσο σε εμπορικό, όσο και σε ενεργειακό επίπεδο. Οι νέες δυναμικές είναι πιθανό να δημιουργήσουν εντάσεις, οι οποίες προς το παρών λύνονται μέσω της συνεργασίας. Δεν είναι τυχαίο ότι η Ρωσία θίγει συνεχώς ζητήματα περί ασφαλειοποίησης και στρατικοποίησης της Αρκτικής περιοχής. Ένας τρόπος για να αποκτήσουν οι ενδιαφερόμενες χώρες πρόσβαση στην περιοχή, ήταν και είναι οι εξερευνήσεις (Λιβέρης Γ., 2021).

Η πρώτη εξόρμηση που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή, ήταν το 330 π.Χ από τον Έλληνα ναυτικό Πυθέα από την Μασσαλία, ο οποίος φτάνοντας στον Αρκτικό ωκεανό αντίκρυσε μια ιδιόμορφη γη, την οποία ονόμασε «Θούλη». Το 1905, ο Νορβηγός θαλασσοπόρος Roald Amundsen, κατάφερε να διασχίσει το περίφημο Βορειοδυτικό Πέρασμα (Nothwest Passage)[2]. Ο ίδιος, το 1925 κατάφερε για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας, να πετάξει με αεροπλάνο πάνω από τον βόρειο πόλο (Marshall T., 2019,σ.340).

Εικόνα 1

(Πηγή: NSIDC)

[1] Αναφέρεται στον αστερισμό της Μ. Άρκτου, όπου τα δυο τελευταία αστέρια της καταδεικνύουν τον Βόρειο Πόλο.

[2] Το βορειοδυτικό πέρασμα συνδέει τον Ατλαντικό με τον Ειρηνικό ωκεανό, μέσω της Αρκτικής.

2.2 Παλαιές και Σύγχρονες Εξερευνήσεις[3]

Αναλυτικότερα, οι σημαντικότερες εξερευνήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή της Αρκτικής, από την ανακάλυψη της το 330 π.Χ. μέχρι και σήμερα, έχουν όπως παρακάτω**:**

- ***330 π.Χ.***: Ο Πυθέας της Μασσαλίας ανακαλύπτει μια περιοχή την οποία περιγράφει ως νησί, βόρεια της Βρετανίας και το ονομάζει «Θούλη». Δεν είναι σαφές αν αυτό ήταν η Ισλανδία, κάποια ακτή της Νορβηγίας ή τα νησιά Σέτλαντ και Φερόε.
- ***870 μ.Χ*** : Ο Floki Vlgerdarson, ένας Νορβηγός Βίκινγκ ανακάλυψε την Ισλανδία.
- ***938 μ.Χ*** : Ο Eric Thorvaldson ανακάλυψε την Γροιλανδία.
- ***1594- 1597*** :Ο William Barents, εξερευνητής από την Ολλανδία του οποίου το όνομα πήρε η γνωστή θάλασσα, ανακάλυψε τη νήσο Spitsbergen.
- ***1725-1742*** : Ο Mikhail Lomonsov, φυσικός και φιλόσοφος με καταγωγή από την Ρωσία, ήταν ο πρώτος που ταξινόμησε τα είδη πάγου, εξήγησε την επίδραση του Ήλιου στην περιοχή της Αρκτικής και σχεδίασε ένα χάρτη του Αρκτικού ωκεανού.
- ***1776-1779*** : Ο James Cook του αγγλικού ναυτικού, πλοηγήθηκε στην δυτική ακτή της Αμερικής, με τα πλοία Resolution και Discovery προκειμένου να ανακαλύψει το βορειοδυτικό πέρασμα.
- ***1827*** : Ο Άγγλος William Edward Parry κατευθύνεται βόρεια και φτάνει στις 82° 45'Β οριοθετώντας για 52 χρόνια το βορειότερο σημείο.
- ***1903-1905*** : Ο Νορβηγός Roald Amundsen, ολοκλήρωσε την πρώτη επιτυχημένη πλοήγηση του Northwest.
- ***1958*** : Το αμερικάνικο πυρηνικό υποβρύχιο Nautilus, περνάει κάτω από τον Βόρειο Πόλο, χωρίς όμως να καταφέρει να βγει στην επιφάνεια. Το Skate ήταν το πρώτο υποβρύχιο που αναδύθηκε στον βόρειο πόλο, την ίδια χρονιά.
- ***1969*** : Ξεκινούν οι σύγχρονες επιστημονικές αποστολές στον Αρκτικό Ωκεανό, προκειμένου να μελετήσουν τη γεωλογία, τη βιολογία, τη φυσική και ωκεανογραφία με τη βοήθεια αυτόνομων υποβρύχιων οχημάτων και παγοθραυστικών.

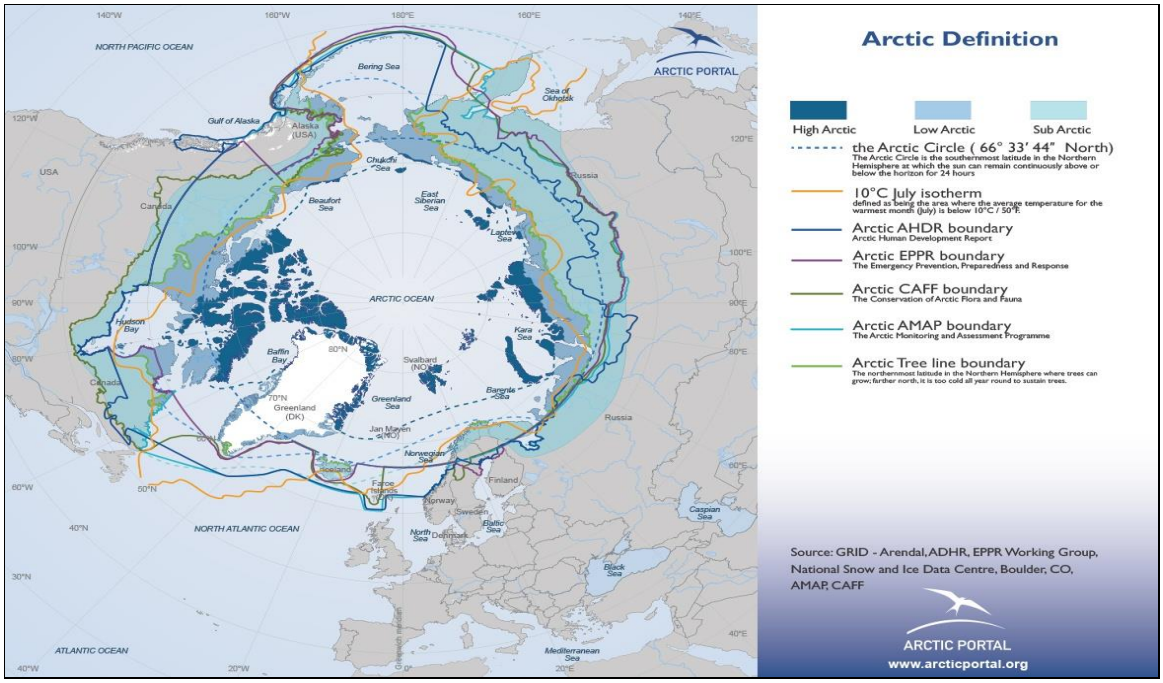
[3] https://web.archive.org/web/20060911074922/http://www.quarkexpeditions.com/arctic/exploration.shtml

Κεφάλαιο 3ο : Υλικοί Συντελεστές Ισχύος της Αρκτικής

3.1 Γεωγραφία (Έκταση - Μορφολογία - Κλίμα - Γειτνίαση)[4]

Η περιοχή που βρίσκεται στον Βόρειο Πόλο, αποτελείται από έναν μεγάλο ωκεανό, τον Αρκτικό, ο οποίος δεν μοιάζει με κανέναν άλλο ωκεανό στη Γη και τα εδάφη που τον περιβάλλουν, λόγω της ιδιαιτερότητας της θέσης και του κλίματος, είναι μοναδικά[5]. Ένα όριο το όποιο χρησιμοποιείται από κοινού για τον καθορισμό της περιοχής της Αρκτικής, είναι ο Αρκτικός Κύκλος[6], μια νοητή γραμμή που κυκλώνει την υδρόγειο στην περιοχή 66ο 33’ 38’’ βόρεια του Ισημερινού και σηματοδοτεί την περιοχή της Γης, στην οποία ο Ήλιος δεν δύει στις 21 Ιουνίου στο θερινό ηλιοστάσιο, ούτε και ανατέλλει στις 21 Δεκεμβρίου στο χειμερινό. Στον Βόρειο Πόλο, ο ήλιος ανατέλλει και δύει μια φορά κάθε χρόνο, με αποτέλεσμα να έχει για έξι μήνες συνεχόμενη νύχτα και έξι μήνες συνεχόμενη μέρα. Στα χαμηλότερα γεωγραφικά πλάτη ο αριθμός αυτός ποικίλλει. Ορισμένοι επιστήμονες ορίζουν την Αρκτική, ως την περιοχή βόρεια της αρκτικής δεντροστοιχίας, όπου το τοπίο είναι παγωμένο και διάστικτο με λειχήνες και θάμνους. Η γραμμή των δέντρων βρίσκεται στην περιοχή όπου η θερμοκρασία κατά τον μήνα Ιούλιο δεν υπερβαίνει τους 10ο C (50 F).

Εικόνα 2: Χάρτης της Αρκτικής

Πηγή: Arctic Portal (www.arcticportal.org)

3.2 Ποια Είναι η Διαφορά Μεταξύ Καιρού και Κλίματος

Ο καιρός συνιστά την καθημερινή κατάσταση της ατμόσφαιρας και την βραχυπρόθεσμη διακύμανση της. Ως καιρό, συνήθως λογίζουμε τον συνδυασμό υγρασίας, θερμοκρασίας,

[4] https://nsidc.org/learn/parts-cryosphere/arctic-weather-and-climate

[5] Ο Αρκτικός ωκεανός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως ημίκλειστη θάλασσα, λόγω του ότι οι ΑΟΖ των παράκτιων κρατών καλύπτουν το μέγιστο της θαλάσσιας περιοχής (Τσάλτας Γ., 2011,σ.54).

[6] Παραπέμπει σε απόλυτο κύκλο, ο οποίος έχει ως κέντρο τον Βόρειο Πόλο και εισέρχεται αρκετά στον ηπειρωτικό χώρο των οκτώ αρκτικών κρατών. Αποτελεί έναν από τους 5 παράλληλους γεωγραφικούς κύκλους των χαρτών της Γης (ο.π).

συννεφιάς, βροχόπτωσης, ορατότητας και ανέμου. Οι αλλαγές του καιρού αφορούν το εγγύς μέλλον. Το κλίμα αφορά τον «κατά μέσο όρο» καιρό ενός τόπου, για κάποιο χρονικό διάστημα, συνήθως για 30 χρόνια. Οι πληροφορίες για το κλίμα είναι στατιστικές πληροφορίες του καιρού ενός τόπου, συμπεριλαμβανομένων και των ακραίων καιρικών φαινομένων. Αναφερόμενοι στην κλιματική αλλαγή, εστιάζουμε σε χρονικές περιόδους ετών, δεκαετιών, αιώνων, ακόμη και εκατομμυρίων ετών. Οι επιστήμονες μελετώντας το κλίμα, προσπαθούν να αναζητήσουν τάσεις ή κύκλους μεταβλητότητας και να προσδιορίσουν τις αιτίες των διακυμάνσεων αυτών.

3.3 Αρκτικό Κλίμα[7]

Όπως σε όλα τα μέρη του κόσμου, έτσι και στην Αρκτική ο καιρός και το κλίμα ποικίλουν από μέρα σε μέρα, μήνα σε μήνα και περιοχή σε περιοχή. Το γεγονός ότι το φως του Ήλιου στην περιοχή της Αρκτικής είναι ελάχιστο ή σχεδόν ανύπαρκτο τον χειμώνα, καθιστά το Αρκτικό κλίμα ιδιαίτερο και μοναδικό. Επίσης, η χαμηλή γωνία με την οποία έρχεται το φως τον χειμώνα, καθιστά την περιοχή σκοτεινή και κρύα. Αντίθετα, το καλοκαίρι που ο ήλιος λάμπει πολλές ώρες, ίσως και όλο το εικοσιτετράωρο, προσφέρει ζεστασιά και φως. Η ατμόσφαιρα στην περιοχή παρουσιάζει το φαινόμενο της «αναστροφής της θερμοκρασίας». Ο κρύος αέρας καθιζάνει στο έδαφος και ο θερμός ανεβαίνει στην κορυφή, όπως ακριβώς συμβαίνει με το νερό και το λάδι. Πολύ συχνά στις αρκτικές πόλεις, οι ρύποι παγιδεύονται από τις αναστροφές, δημιουργώντας αιθαλομίχλη η οποία διαρκεί μέχρι την εκκαθάριση της αναστροφής.

Το κλίμα στην Αρκτική διαχωρίζεται σε δύο τύπους. Στα παράκτια εδάφη το οποίο χαρακτηρίζεται ως **θαλάσσιο**, με χειμώνες θυελλώδης και υγρούς, χιόνια και βροχοπτώσεις που φτάνουν από τα 60 έως τα 125 εκατοστά. Τα καλοκαίρια είναι δροσερά και συννεφιασμένα, με τη μέση θερμοκρασία να κυμαίνεται γύρω στους 10° C. Στο εσωτερικό των αρκτικών εδαφών επικρατεί **ηπειρωτικό** κλίμα. Ο καιρός εκεί είναι ξηρός με λιγότερο χιόνι και βροχοπτώσεις και περισσότερες ηλιόλουστες ημέρες το καλοκαίρι. Ορισμένες περιοχές έχουν ελάχιστη βροχόπτωση και χαρακτηρίζονται ως «πολικές έρημοι». Οι θερμοκρασίες τον χειμώνα μπορεί να είναι πολύ κάτω του μηδενός. Σε ορισμένες περιοχές της Σιβηρίας οι θερμοκρασίες τον Ιανουάριο είναι κάτω των -40° C.

Εικόνα 3: Πολύχρωμα σπίτια στην περιοχή Kangaamiut στην Γροιλανδία, ξεχωρίζουν στο χιονισμένο τοπίο

(Πηγή: Mads Pihl, Visit Greenland/Flickr)

[7] https://nsidc.org/learn/parts-cryosphere/arctic-weather-and-climate

3.4 Πληθυσμός και Ιστορία [8]

Στη Βόρεια Αμερική, μόνο η Αλάσκα και μια μικρή γωνία του Καναδά παρέμειναν χωρίς παγετώνες στην εποχή του Πλειστοκαίνου[9]. Οι περιοχές αυτές ενώθηκαν με την Βορειοανατολική Ασία, στα σημεία που εκτέθηκαν από τη χαμηλή στάθμη της θάλασσας, το σημείο που σήμερα αποτελεί τον Βερίγγειο Πορθμό. Νοτιοανατολικά ο δρόμος ήταν φραγμένος με πάγο και αποτελούσε αδιαπραγμάτευτο έδαφος από το 25.000 έως το 11.000 π.Χ. Οι πρώτοι κάτοικοι της Αμερικανικής Αρκτικής, έζησαν σε αυτή την περιοχή και εκτιμάται ότι εμφανίστηκαν γύρω στο 12.000 π.Χ, αποτελώντας μέλη της παλαιοαρκτικής πολιτιστικής παράδοσης. Κατασκεύαζαν εργαλεία, χαρακτηριστικά στην βορειοανατολική Ασία, τα οποία ήταν «λεπίδες»[10] σφυρηλατημένες με πέτρες**.** Το 11.000 π.Χ. περίπου, άρχισε το λιώσιμο των πάγων με συνέπεια να δοθεί πρόσβαση στην υπόλοιπη βόρεια Αμερική και να πλημμυρίσει η χερσαία γέφυρα προς την Ασία. Η αλλαγή αυτή συνοδεύτηκε από μείωση της παραγωγής των μικρολεπίδων και την εμφάνιση μικρών βλημάτων φτιαγμένα από πέτρα, ενώ επίσης πέτρινα δόρατα ανευρέθηκαν στην περιοχή της βόρειας Αλάσκας. Αυτός ο υλικός πολιτισμός, αναφέρεται και ως πολιτισμός των «Παλαιό- Ινδών»[11].

Μέχρι το 8.000 π.Χ, η παρουσία των παλαιοαρκτικών εντοπίζεται και στη νότια ηπειρωτική Αλάσκα. Παρόμοια πολιτιστικά στοιχεία βρέθηκαν και στην Βρετανική Κολομβία, υποδηλώνοντας μια μετακίνηση των παλαιοαρκτικών απογόνων νότια. Το 7.000 π.Χ λεπίδες και μικρολεπίδες εμφανίζονται και στις Αλεούτιες Νήσους. Το τέλος της παλαιοαρκτικής περιόδου σηματοδοτείται στο 5.500 π.Χ. Μέχρι το 5.000 π.Χ, αλλαγές σημειώθηκαν και σε περιοχές της βορειότερης ακτής του Ειρηνικού και των Ανατολικών Αλεουτίων, όπου η θάλασσα παραμένει ανοιχτή και τον χειμώνα. Τα αντικείμενα που βρέθηκαν εκεί υποδηλώνουν ότι οι κάτοικοι ασχολούταν με τα θαλάσσια θηλαστικά, ενώ χρησιμοποιούσαν και θαλάσσια σκάφη για το κυνήγι τους. Ο πολιτισμός αυτός έχει αναφερθεί και ως «Ocean Bay». Οι πρώτοι κάτοικοι των χειμωνιάτικων ακτών του βορρά εμφανιστήκαν μετά το 3.000 π.Χ, γνωστοί και ως πολιτισμός του «Μικρού Εργαλείου»[12]. Ο πολιτισμός του Ντορσέτ πιστεύετε ότι διατηρήθηκε σε ορισμένες περιοχές, μέχρι το 1.300 μ.Χ. Στην Αλάσκα ο πολιτισμός του «Μικρού Εργαλείου» αντικαταστάθηκε από τον πολιτισμό «Norton»[13], το 500 π.Χ. Στην περιοχή γύρω από τον Βερίγγειο Πορθμό, η αυξημένη ικανότητα κυνηγιού οδήγησε

---

8 file:///C:/Users/user/Desktop/%CE%A5%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%9F%20%CE%93%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%9A%CE%A0%CE%9F%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%97%20%CE%94%CE%99%CE%A0%CE%9B%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3/%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%91%CE%A1%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%20Arctic%20-%20Exploration,%20Inuit,%20Climate%20_%20Britannica.html

9 Η εποχή του Πλειστοκαίνου είναι η τελευταία εποχή των παγετώνων και χρονολογείται περίπου στα 2.600.000 έως 11.700 χρόνια πριν.

10 Οι λεπίδες αυτές ήταν τοποθετημένες στις άκρες οστών ζώων ή ελαφόκερων, σχηματίζοντας έτσι όπλα με τα οποία οι άνθρωποι της παλαιοαρκτικής εποχής κυνηγούσαν χερσαία ζώα. Τα ζώα που κυνηγούσαν ήταν συνήθως ταράνδοι, άλκες (μορφές βίσωνα που έχουν εξαφανιστεί), ίσως και μαμούθ. Τα εργαλεία αυτά βρέθηκαν σε περιοχές της Σιβηρίας, καθώς και σε ιαπωνικά νησιά και υποδηλώνουν την εξάρτηση των περιοχών αυτών από χερσαίους και όχι παράκτιους πόρους.

11 Οι Παλαιό Ινδοί εκτιμάται ότι ήταν άνθρωποι οι οποίοι μετακινήθηκαν βόρεια, προκειμένου να κυνηγήσουν κοπάδια βισώνων και άλλα ζώα, σε περιοχές όπου ο πάγος είχε υποχωρήσει.

12 Οι κάτοικοι αυτοί εγκαταστάθηκαν σε όλο το Αρκτικό Αρχιπέλαγος του Καναδά και στη Βόρεια Γροιλανδία δημιουργώντας σταδιακά τον πολιτισμό του Ντορσέτ. Μέχρι το 800 π.Χ, είχαν αναπτύξει τεχνικές για το κυνήγι της θαλάσσιας φώκιας.

13 Οι άνθρωποι αυτοί κυνηγούσαν θαλάσσια θηλαστικά, ζώα στη χερσαία γη και ψάρια σε λίμνες και ποτάμια.

στην πολιτιστική παράδοση της «Θούλης». Ο πολιτισμός αυτός χρησιμοποίησε τα μεγάλα σκάφη Umiak[14] για το κυνήγι των θαλάσσιων ίππων και των φαλαινών, καγιάκ[15] για το κυνήγι της φώκιας, ενώ χρησιμοποίησε και το έλκηθρο σκύλων για τις χερσαίες μεταφορές, εργαλείο που τους βοήθησε να επεκταθούν γεωγραφικά. Μετά το 1.000 μ.Χ, στο κυνήγι για την αναζήτηση φαλαινών, μετακινηθήκαν προς τον Καναδά και την Γροιλανδία, εκτοπίζοντας τους πολιτισμούς που υπήρχαν εκεί. Ο πολιτισμός «Θούλη» μετέφερε τη γλώσσα των Ινούιτ στη Γροιλανδία, ενώ στην Αλάσκα διαδόθηκε η στενά συνδεδεμένη με τη γλώσσα των Ινούιτ, γλώσσα Γιούπικ.

Γνωστοί και ως Εσκιμώοι[16], οι Ινούιτ σήμερα κατοικούν σε εδάφη που εκτείνονται ως 12.000 μίλια σε περιοχές της Σιβηρίας, κατά μήκος της ακτής της Αλάσκας, στον Καναδά μέχρι και την Γροιλανδία. Οι Ινούιτ είναι ένας από τους πιο διασκορπισμένους λαούς του κόσμου, αλλά αριθμούν μόνο 60.000 κατοίκους. Η κύρια γλώσσα για τους λαούς της Αρκτικής είναι η Eskaleut. Οι Ινούιτ έχουν τη δική τους γλώσσα, που περιλαμβάνει πολλές τοπικές διαλέκτους[17] και γενικά ως λαός στο πέρασμα των χρόνων, έχουν ελάχιστα επηρεαστεί και αλλοιωθεί από τις χωρικές και χρονικές περιόδους που μετανάστευσαν. Η ιστορία των Ινούιτ για χιλιάδες χρόνια δεν ήταν καταγεγραμμένη, μέχρι και την πρώτη τους επαφή με τους Ευρωπαίους [18]. Οι Ινούιτ, οι Αλεούτ και οι ιθαγενείς Αμερικάνοι που ζούσαν στον Αρκτικό Κύκλο, επηρεάστηκαν περισσότερο από τους Ρώσους εμπόρους γούνας. Οι ρωσικές αποστολές στο νότο οδήγησαν σχεδόν στην καταστροφή του πολιτισμού των Αλεούτων, τόσο με την εξάπλωση ασθενειών, όσο και με την απροκάλυπτη δολοφονία τους (Jones Sydney J.,2018).

Το 1867, οι ΗΠΑ αγόρασαν την Αλάσκα και αύξησαν τις επιχειρήσεις φαλαινοθηρίας. Η ζωή των Ινούιτ γίνεται πλέον δύσκολη. Οι έμποροι Ινούιτ δεν χρειάζονται πια, οι ασθένειες και το αλκοόλ κυριαρχούν στις κοινωνίες τους, ενώ ο πληθυσμός των φαλαινών έχει αισθητά μειωθεί. Μικροί οικισμοί έχουν πλέον εξαφανιστεί. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ παρενέβη επιδεικτικά προκειμένου να βελτιώσει την κατάσταση μέσω της εκπαίδευσης[19]. Στη συνέχεια, λόγω της έλλειψης φαλαινών προσπάθησε να τους μετατρέψει σε χερσαίους κυνηγούς και βοσκούς, ξεκινώντας από την εκτροφή ταράνδων, η οποία μετατράπηκε σε αποτυχία το 1932. Τη δεκαετία του 1920 συνέχισαν με την εκτροφή αλεπούδων, η οποία κράτησε μια δεκαετία. Την ίδια περίοδο χριστιανικές ιεραποστολές ίδρυσαν σχολεία στην περιοχή. Η ανακάλυψη του πετρελαίου μετά τον Β' ΠΠ, άλλαξε κατά πολύ την κουλτούρα και την οικολογία της περιοχής. Το 1959, η Αλάσκα έγινε η 49^{η} πολιτεία της Αμερικής, δίνοντας δικαιώματα και προνόμια στους ιθαγενείς. Το τέλος του 20^{ου} αιώνα βρίσκει τους Ινούιτ σε μια εντελώς διαφορετική κατάσταση, όπου οι νέοι έχουν φύγει για τις πόλεις και η τεχνολογία έχει κυριαρχήσει στην

[14] Τύπος σκάφους ανοιχτού δέρματος, που χρησιμοποιείται τόσο από τους Yupik όσο και από τους Inuit.
[15] Μικρό σκάφος με θέσεις για έναν ή δύο κωπηλάτες, οι οποίοι κωπηλατούν καθιστοί με διπλό κουπί (https://en.wikipedia.org/wiki/Umiak)
[16] Το όνομα Εσκιμώοι αποδόθηκε από τους γειτονικούς Ινδιάνους Abnaki που σημαίνει «τρώγων ωμής σάρκας». Το όνομα που χρησιμοποιούν οι ίδιοι είναι Ινούιτ ή ο «λαός» και συνδέονται στενά με τους Μογγολοειδής λαούς της ανατολικής Ασίας.
[17] Στην Αλάσκα την Inupiat, στον Ανατολικό Καναδά την Inuktitut και στην Γροιλανδία την Kalaallisut.
[18] Οι Βίκινγκς με τον Έρικ τον Κόκκινο, συνάντησαν τους Ινούιτ για πρώτη φορά στην Γροιλανδία το 984.
[19] Τη δεκαετία του 1890, ίδρυσε σχολεία στο Μπάροου και Πόιντ Χόουπ, οπότε και αναγνώρισε τις περιοχές ως κοινότητες.

καθημερινότητα τους, αντικαθιστώντας τον παραδοσιακό τρόπο ζωής που κινδυνεύει να χαθεί (Jones Sydney J.,2018).

Εικόνα 4 : Οικογένεια Ινούιτ

File:Eskimo family and their igloo cph.3c36050.jpg - Wikimedia Commons

3.5 Οικονομία της Αρκτικής[20]

Η Αρκτική είναι μια περιοχή που κατέχει εξέχουσα θέση στην παγκόσμια πολιτική. Αν και αραιοκατοικημένη, βιώνει εξίσου τις παγκόσμιες αλλαγές, όπως την κλιματική αλλαγή, την μετατόπιση των δημογραφικών στοιχείων και την παγκοσμιοποίηση. Αυτές οι αλλαγές δημιουργούν τόσο ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη, όσο και κινδύνους. Για την ορθή χάραξη της πολιτικής στην Αρκτική, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ειδικές δομές των μικτών οικονομιών, οι οποίες αφορούν τόσο την επιβίωση, όσο και την αγορά και την αλληλεπίδραση των διαφόρων οικονομικών συστημάτων. Για αιώνες η Αρκτική όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, ήταν μια περιοχή πλούσια σε λαούς, πολιτιστική κληρονομιά, γλώσσα και φυσικό περιβάλλον. Οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, παρατηρούνται νωρίτερα και εξελίσσονται πιο γρήγορα από ότι σε άλλες περιοχές του κόσμου. Η κλιματική αλλαγή δεν είναι όμως ο μόνος παράγοντας αλλαγής της Αρκτικής. Οι κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες εξελίξεων, μπορεί να έχουν μεγαλύτερη σημασία από την υπερθέρμανση του πλανήτη.

Οι αλλαγές στην περιοχή της Αρκτικής, επηρεάζουν όχι μόνο τις τοπικές κοινωνίες και την παραγωγή, αλλά και την παγκόσμια οικονομία ευρύτερα. Η οικονομία της Αρκτικής, λόγω του ότι η ίδια η περιοχή αποτελεί ένα πάζλ διαφορετικών χωρών, ιστοριών, θεσμών και φυσικών πόρων, αποτελεί την «γραμμή» όπου συνυπάρχουν τα συμφέροντα των περιοχών αυτών. Στην περιοχή λαμβάνουν χώρα διαφορές οικονομικές δραστηριότητες, όπως εξόρυξη ορυκτών, υποδομές, τουρισμός και ναυτιλία. Η οικονομία της Αρκτικής μπορεί να

[20] Vammen Larsen, Sanne, Bors, Eleanor K.,Jóhannsdóttir, Lára, Gladun, Elena, Gritsenko, Daria, Nysten-Haarala,Soili, Tulaeva, Svetlana, Sformo, Todd "*Conceptual Framework of Arctic Economies for Policy-making,Research, and Practice*", Global Policy, 17585880,Nov2019, Vol. 10, Issue 4.

χαρακτηριστεί και ως μικτή, δηλαδή δεν είναι μόνο οικονομία αγοράς[21] αλλά και οικονομία επιβίωσης[22]. Το κυνήγι, η φαλαινοθηρία, η κτηνοτροφία και η αλιεία είναι δραστηριότητες χαρακτηριστικές των οικονομιών επιβίωσης. Οι δραστηριότητες αυτές, δεν στοχεύουν μόνο στην παραγωγή των απαραιτήτων ειδών, αλλά συνιστούν και την πολιτιστική κουλτούρα που αποδίδει ταυτότητα στην κάθε περιοχή. Η συνύπαρξη των δυο τύπων οικονομιών είναι εμφανής στην Αρκτική, για παράδειγμα στην Γροιλανδία τα νοικοκυριά δύνανται να πουλήσουν τα προϊόντα τους, κάτι που δεν συμβαίνει στην Αλάσκα. Στον σκανδιναβικό Βορρά οι εκτροφείς ταράνδων λειτουργούν καθαρά με βάση την οικονομία της αγοράς. Σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρχαν και άτυπες οικονομικές συναλλαγές μεταξύ νοικοκυριών και παράγοντες της αγοράς[23], όπως έγινε το 1990 στις ρωσικές αρκτικές περιοχές μεταξύ τοπικών πληθυσμών και πετρελαϊκών επιχειρήσεων.

3.6 Πηγές Φυσικού Πλούτου στην Αρκτική

Η Αρκτική περιοχή είναι πλούσια σε ορυκτό πλούτο, όπως μεταλλεύματα και κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου. Εκτιμάται, ότι στη περιοχή βρίσκεται το 10,5 % των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου και το 25,5 % των παγκόσμιων αποθεμάτων φυσικού αερίου. Το λιώσιμο των πάγων που έπεται της κλιματικής αλλαγής, θα δώσει πρόσβαση στην εξόρυξη τους, καθιστώντας την περιοχή είναι ελκυστική σε εταιρείες που ασχολούνται με την ενέργεια, παρά το αυξημένο κόστος των γεωτρήσεων και τα αυστηρά μέτρα που έχουν λάβει τα αρκτικά κράτη για την προστασία της περιοχής. Για παράδειγμα, σύμφωνα με στοιχεία του 2012 η εταιρεία πετρελαίου Shell, επένδυσε $5 δις προκειμένου να βρει πετρέλαιο στην περιοχή Alaskas Chucki Sea, η σκωτσέζικη εταιρεία Cairm Energy επένδυσε $1 δις προκειμένου να κάνει το ίδιο στην περιοχή της Γροιλανδίας. Οι ρωσικές εταιρείες Rosneft και Gazprom, ανέφεραν ότι θα επενδύσουν πολλά δισεκατομμύρια προκειμένου να αναπτυχτούν στην ρωσική πλευρά της Αρκτικής, όπου υπάρχει ήδη συνεργασία με εταιρείες δυτικών χωρών όπως την ConocoPhillips, την Eni, την ExxonMobil και την Statoil. Ακόμη και τα μεταλλεύματα της Αρκτικής είναι άφθονα, όπως νικέλιο, ψευδάργυρος, πλατίνα, παλλάδιο, κοβάλτιο, καθώς και πολύτιμοι λίθοι και διαμάντια. Οι 150 σπάνιες γαίες που υπάρχουν στην περιοχή, σε συνδυασμό με τα όσα προαναφέρθηκαν, καθιστά εμφανές το γεγονός ότι ο πλούτος της περιοχής είναι τόσο μεγάλος, ώστε πολλές επιχειρήσεις και κράτη θα έδιναν αρκετά για να την αποκτήσουν[24]. Ο τεράστιος αλιευτικός πλούτος, τα ανεξερεύνητα δάση και η ιδιαίτερη εμπορική και ναυτιλιακή αξία της περιοχής, την καθιστούν ακόμη πιο ελκυστική. Από την άλλη, το λιώσιμο των πάγων και η άνοδος της θερμοκρασίας της θάλασσας, είχαν ως συνέπεια μεγάλες ποσότητες ψαριών να προωθηθούν βόρεια. Ακόμη, λόγω της κλιματικής αλλαγής διαπιστώθηκε αλλαγή στη συμπεριφορά της φώκιας, των θαλάσσιων θηλαστικών, όπως και

[21] Η οικονομία της αγοράς περιστρέφεται γύρω από την απόκτηση όσο το δυνατόν περισσότερης οικονομικής αξίας σε νομισματικούς όρους. Λειτουργεί μέσω συμφωνιών των καταναλωτών και των παραγωγών, για την ανταλλαγή εμπορευμάτων, προϊόντων και υπηρεσιών. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός, η προσφορά και η ζήτηση ρυθμίζουν τις τιμές.

[22] Οι οικονομίες της επιβίωσης διαφέρουν από τις οικονομίες της αγοράς, όχι μονό επειδή δεν εκ χρηματίζονται ή εκ χρηματίζονται εν μέρη, αλλά γιατί οι συντελεστές παραγωγής χρησιμοποιούνται με άλλες αρχές και όχι μόνο το καθαρό κέρδος.

[23] Αυτό συνέβη λόγω της έλλειψης επίσημων κανόνων και υποδομών της αγοράς. Σήμερα οι μεταξύ τους οικονομικές σχέσεις, έγιναν πιο επίσημες.

[24] Η περιοχή της Αρκτικής δεν είναι ελκυστική μόνο στις Αρκτικές και συνορεύουσες με αυτές χώρες, αλλά και σε χώρες με οικονομική ανάπτυξη που έχουν άμεση ανάγκη χρήσης των κοιτασμάτων της, όπως είναι η Κίνα.

της πολικής αρκούδας, η αλιεία και το κυνήγι των οποίων αποτελεί μια από τις κύριες πηγές εσόδων των αυτοχθόνων (Μπόση Μ.,2018,σ.158)**.**

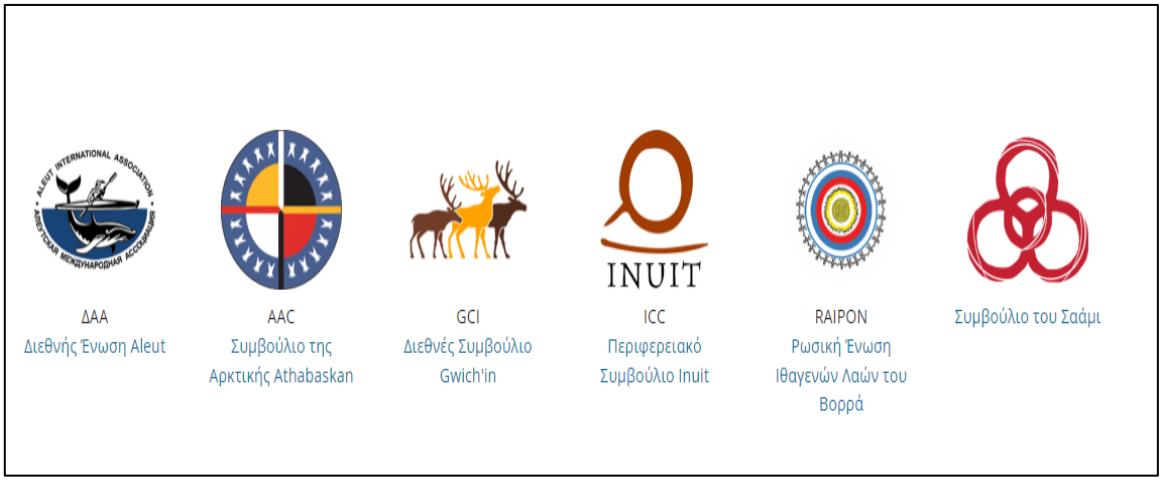
Κεφάλαιο 4ο : Λειτουργικοί Συντελεστές Ισχύος

4.1 ΑΡΚΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ (AC)[25]

4.1.1 Ιστορία και Σύσταση

Το AC αποτελεί ένα διακυβερνητικό φόρουμ που ιδρύθηκε στις 19 Σεπτεμβρίου του 1996, με στόχο τον συντονισμό, αλληλεπίδραση και συνεργασία μεταξύ των κρατών της Αρκτικής. Τα οκτώ κράτη που συμμετέχουν, σύμφωνα με την διακήρυξη της Οτάβας, είναι ο Καναδάς, η Δανία, η Ισλανδία, η Φιλανδία, η Ρωσία, η Σουηδία, η Νορβηγία και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Τα κράτη αυτά έχουν εδάφη εντός της Αρκτικής και έτσι αυτοπροσδιορίζονται και ως διαχειριστές της. Οι περιοχές που βρίσκονται βόρεια, φιλοξενούν περισσότερους από 4 εκατ. ανθρώπους, των οποίων η υγεία και η ευημερία αποτελούν το κύριο μέλημα της ατζέντας του AC. Πλέον των αρκτικών κρατών, συμμετέχουν και έξι οργανισμοί ως **Μόνιμοι Συμμετέχοντες**, οι οποίοι εκπροσωπούν τους αυτόχθονες πληθυσμούς της Αρκτικής και έχουν τόσα δικαιώματα όσα έχουν και τα κράτη – μέλη, η Διεθνής Ένωση Aleut, το Συμβούλιο της Αρκτικής Athabaskan, το Διεθνές Συμβούλιο Gwich'in, το Περιφερειακό Συμβούλιο Inuit, η Ρωσική Ένωση Ιθαγενών του Βορρά και το Συμβούλιο του Σάμι. Η συμμετοχή τους διευκολύνεται από την Γραμματεία των Ιθαγενών Λαών (IPS), η οποία παρέχει υποστήριξη και βοήθεια στην υποβολή προτάσεων και στην προώθηση των προοπτικών και συμφερόντων των αυτοχθόνων πληθυσμών.

Εικόνα 4: Μόνιμοι Συμμετέχοντες στο AC

Πέραν των προαναφερθέντων συμμετεχόντων, στο AC συμμετέχουν και 40 μη αρκτικά κράτη και διεθνείς οργανισμοί, ως **Παρατηρητές.** Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή τους, είναι να έχει κρίνει το Συμβούλιο ότι μπορούν να συνεισφέρουν μέσω της δράσης τους στις ομάδες εργασίας. Σύμφωνα με το **Στρατηγικό Σχέδιο 2021-2030** του Συμβουλίου, η Αρκτική ορίζεται ως «περιοχή ειρήνης, σταθερότητας και εποικοδομητικής συνεργασίας και αποτελεί μια βιώσιμη και ασφαλής κατοικία για όλους τους κατοίκους, συμπεριλαμβανομένων και των αυτοχθόνων πληθυσμών, των οποίων τα δικαιώματα και η ευημερία είναι σεβαστά».

[25] https://arctic-council.org/about/

4.1.2 Επιτεύγματα του AC

Οι δραστηριότητες του AC διεξάγονται κατά κύριο λόγο από έξι **Ομάδες Εργασίας** και μια αυτόνομη ομάδα που αποτελείται από Εμπειρογνώμονες για τον Μαύρο Άνθρακα και το Μεθάνιο (EGBCM), καλύπτοντας ένα πεδίο θεμάτων που εκτείνεται από την κλιματική αλλαγή έως την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και από την ψυχική υγεία των αυτοχθόνων έως και την προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης. Αναλυτικά, οι ομάδες εργασίας έχουν όπως στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 5: Ομάδες Εργασίας AC

(*Πηγή: https://arctic-council.org/about/)*

Τα 8 αρκτικά κράτη του Συμβούλιου έχουν υπογράψει και διαπραγματεύονται τρεις συμφωνίες. Την *Συμφωνία Συνεργασίας για την Αεροναυτική και Θαλάσσια Έρευνα* στην περιοχή (2011), την *Συμφωνία Συνεργασίας για την Ετοιμότητα Αντιμετώπισης της Θαλάσσιας Ρύπανσης από Πετρέλαιο στην Αρκτική* (2013) και την *Συμφωνία για την Ενίσχυση της Διεθνούς Επιστημονικής Συνεργασίας* (2017).

4.1.3 Δομή του Αρκτικού Συμβουλίου

Η προεδρία του AC εναλλάσσεται κάθε δυο χρόνια. Η πρώτη χώρα που προήδρευσε ήταν ο Καναδάς το 1996-1998 και ακολούθησαν με τη σειρά οι ΗΠΑ, η Φιλανδία, η Ισλανδία, η Ρωσική Ομοσπονδία, η Νορβηγία, το Βασίλειο της Δανίας και η Σουηδία. Το 2013 ξεκίνησε ο δεύτερος κύκλος προεδριών με τρέχουσα προεδρία την Νορβηγία. Τα κράτη συμμετέχουν με τον Ανώτατο Αξιωματούχο (SAO), οποίος είναι κυβερνητικός εκπρόσωπος συνήθως από το Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ). Οι SAO λειτουργούν σύμφωνα με τις οδηγίες των ΥΠΕΞ, οι οποίες αποτελούν Υπουργικές Δηλώσεις που συντάσσονται κάθε δυο χρόνια παράλληλα με την αλλαγή της Προεδρίας. Οι SAO και οι μόνιμοι συμμετέχοντες συνεδριάζουν δυο φορές κάθε χρόνο στο κράτος της Αρκτικής που ασκεί την Προεδρία. Οι ομάδες εργασίας συναντώνται περισσότερες φορές σε τοποθεσίες και ημερομηνίες που καθορίζουν οι ίδιοι.

4.1.4 Αρκτικό Συμβούλιο και Στρατιωτική Ασφάλεια

Το AC αποτελεί φόρουμ συνεργασίας, πράγμα που σημαίνει ότι δεν έχει προϋπολογισμό. Τα έργα και οι δράσεις του χρηματοδοτούνται από τα αρκτικά κράτη ή άλλους φορείς. Το AC δεν μπορεί να επιβάλλει τις κατευθυντήριες γραμμές ή τις συστάσεις του. Η δραστηριότητα αυτή ανήκει αποκλειστικά στα κράτη που συμμετέχουν. Επιπλέον, στην διακήρυξη της Οτάβας αναφέρεται ρητά ότι αποκλείεται η στρατιωτική ασφάλεια από τα συμμετέχοντα κράτη.

Ωστόσο, η Ρωσία υποστήριζε και επεδίωκε συναντήσεις μεταξύ των ηγετών των ενόπλων δυνάμεων των χωρών της Αρκτικής, οι οποίες σταμάτησαν το 2014, λόγω των γεγονότων της Κριμαίας (Lavelle K., 2022).

4.1.5 Συμμετοχή της Ρωσίας στο AC

Το AC όπως είναι φανερό, δημιουργήθηκε με πολλαπλές ανταγωνιστικές ατζέντες. Η Ρωσία και τα συμφέροντα της διακυβεύονται περισσότερο στην περιοχή, καθώς η ίδια ελέγχει το ένα τέταρτο της ακτογραμμής και το 40% της χερσαίας έκτασης της Αρκτικής. Οι τρεις πιο πυκνοκατοικημένες αρκτικές περιοχές, είναι ρωσικές πόλεις, το Μούρμανσκ, το Νορίλσκ και η Βορκούτα, με αποτέλεσμα η Ρωσία να φιλοξένει τα ¾ του πληθυσμού της Αρκτικής. Το ρωσικό κράτος δραστηριοποιείται στην περιοχή από το 1.600 και λαμβάνει το 20% του ΑΕΠ από δραστηριότητες στην περιοχή, όπως την εξόρυξη φυσικών πόρων. Το ρωσικό κράτος αποτελεί κεντρικό ηγετικό παράγοντα σε όλες τις προσπάθειες περιφερειακής διακυβέρνησης και αειφόρου ανάπτυξης στην περιοχή. Οι προσπάθειες της Ρωσίας να προωθήσει στόχους βιώσιμης ανάπτυξης περιφερειακά, αντανακλούν στην επιθυμία της να επιβεβαιώσει την παγκόσμια ηγεσία της και να προωθήσει τα συμφέροντα της. Το γεγονός ότι μη αρκτικά και παγκοσμίως ισχυρά κράτη, όπως η Κίνα, επιθυμούν τη συμμετοχή τους στο AC, ενισχύουν τις προοπτικές της για περιφερειακή ηγεμονία. Το έναυσμα για τη δημιουργία του AC μπορεί κανείς να αναγνωρίσει στα τελειώματα του Ψυχρού Πολέμου, τον Οκτώβριο του 1987 στο Μούρμανσκ, όπου ο Γκορμπατσόφ τόνισε την ανάγκη για την προστασία του περιβάλλοντος, την προώθηση της επιστημονικής έρευνας και την ειρηνική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Αρκτικής. Σύμφωνα με το όραμα του Γκορμπατσόφ, η περιοχή θα μετατραπεί σε «ζώνη ειρήνης». Η δήλωση αυτή ώθησε την Φιλανδία να ξεκινήσει τη «Διαδικασία του Ροβανιέμι»[26]. Την ίδια πολιτική ξεκίνησαν οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, όταν εκπρόσωποι των χωρών άρχισαν να συναντιούνται υπό την αιγίδα της Στρατηγικής για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Αρκτικής (AEPS), την οποία το 1995 ο Καναδάς προσπάθησε να μετατρέψει σε διεθνή οργανισμό, αλλά αντέδρασαν οι ΗΠΑ (Lavelle K., 2022).

4.1.6 Η Ομάδα Εργασίας για την Αειφόρο Ανάπτυξη (SDWG)[27]

Η SDWG έχει ως προκάτοχο την AEPS, η οποία από το 1993 στην υπουργική συνάντηση στο Nuuk αποφάσισε να επικεντρωθεί στην ανθρώπινη διάσταση της προστασίας του περιβάλλοντος, το πώς δηλαδή αυτό επηρεάζει την οικονομία, τις κοινωνικές συνθήκες και την υγεία των κατοίκων της Αρκτικής. Το δόγμα της SDWG, η οποία ιδρύθηκε το 1998 στην Οτάβα και χρηματοδοτήθηκε από τον Καναδά, αφορά στην επιδίωξη της πρακτικής γνώσης για την οικοδόμηση των ικανοτήτων των αυτόχθονων πληθυσμών της Αρκτικής, καθώς και των κοινοτήτων τους, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες προκλήσεις. Η SDWG

[26] Το Ρόβανιέμι ήταν συγκρότημα χωριών στην άκρη του Αρκτικού κύκλου που κατοικούνταν κυρίως από αυτόχθονες Σάμι, οι οποίοι ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία, ιχθυοτροφία και αλιεία. Η ανακάλυψη του χρυσού τον Β' ΠΠ μετέτρεψε την περιοχή σε πολυσύχναστη πόλη, κόμβο μεταφορών και σημείο σύνδεσης της Ευρώπης με την Ρωσία και την θάλασσα του Μπάρεντς. Οι Γερμανοί κατέστρεψαν όσο μεγαλύτερο μέρος μπορούσαν. Η περιοχή αναγεννήθηκε αμέσως μετά τη λήξη του Β' ΠΠ και κατάφερε να αποτελέσει πόλο έλξης αμέτρητων τουριστών στα βάθη του χειμώνα.

[27] https://arctic-council.org/about/working-groups/sdwg/

είναι πιο πολιτικοποιημένη από τις άλλες ομάδες εργασίας και αυτό φαίνεται από το ότι η προεδρία του εναλλάσσεται σύμφωνα με την προεδρία του AC. Κατά τη διάρκεια της προεδρίας της ομάδας, η κάθε χώρα μπορεί να προωθήσει και να προτείνει προγράμματα δράσης που ικανοποιούν και προωθούν τα συμφέροντα της (Lavelle K., 2022).

4.2 Θαλάσσια Διακυβέρνηση της Αρκτικής[28]

Στην περιοχή της Αρκτικής ισχύουν πολλές διεθνείς συνθήκες, η σημαντικότερη εκ των οποίων είναι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) σύμφωνα με την οποία καθορίζονται τα θαλάσσια σύνορα, η υφαλοκρηπίδα και οι αξιώσεις της, τα κυριαρχικά δικαιώματα και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Όλα τα κράτη της Αρκτικής είναι συμβαλλόμενα μέλη της UNCLOS, εκτός από τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα κράτη διακρίνονται σε παράκτια, λιμενικά και σημαίας. Η δικαιοδοσία τους ποικίλει ανάλογα με την θαλάσσια ζώνη που περιγράφεται στη Σύμβαση. Η πλήρης κυριαρχία και δικαιοδοσία παρέχεται στο παράκτιο κράτος στα εσωτερικά του ύδατα, ενώ αναγνωρίζεται και το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης σε ξένα πλοία σε ειδικές περιπτώσεις. Τα χωρικά ύδατα των παράκτιων κρατών εκτείνονται στα 12 ναυτικά μίλια. Πέντε κράτη της Αρκτικής[29] διεκδικούν την μέγιστη ζώνη χωρικών υδάτων, ενώ η Δανία τα εκτείνει μόνο 3 ναυτικά μίλια. Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) η οποία ορίζεται στα 200 ναυτικά μίλια, παρέχει το δικαίωμα στα κράτη να ασκήσουν έλεγχο επί της διέλευσης των υδάτων τους και να θεσπίσουν κανόνες πρόληψης ρύπανσης. Ωστόσο, κράτηση και σύλληψη επιτρέπεται μόνο εάν το διερχόμενο πλοίο προκαλεί ζημιά στην ακτή, το θαλάσσιο περιβάλλον και τους πόρους του, καθώς και στην παράκτια φυσική κατάσταση. Έξι αρκτικά κράτη διεκδικούν 200 ναυτικά μίλια ΑΟΖ, ενώ η Νορβηγία διεκδικεί την ΑΟΖ της γύρω από το Γιαν Μάγεν και το Σβάλμπαρντ. Σύμφωνα με την UNCLOS, οι παράκτιες χώρες ασκούν αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα τους, η οποία εκτείνεται ως 200 ναυτικά μίλια από την ακτογραμμή βάσης. Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει τον βυθό και το πετρέλαιο των υποθαλάσσιων περιοχών, στην οποία επίσης οι παράκτιες χώρες έχουν το δικαίωμα να εξερευνούν τους ορυκτούς, φυσικούς και μη έμβιους πόρους. Η εξουσία που δίνεται στα κράτη λιμένα, αφορά στον έλεγχο των ξένων πλοίων που εισέρχονται στα λιμάνια τους, ενώ τα κράτη σημαίας έχουν δικαιοδοσία επί των πλοίων στην ανοικτή θάλασσα.

4.3 Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας (ΙΜΟ)

Ο ΙΜΟ είναι μια εξειδικευμένη υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών, η οποία λειτουργεί ως ρυθμιστική αρχή για την εμπορική ναυτιλία σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης και της Αρκτικής. Την 1η Ιανουαρίου του 2017 υιοθέτησε τον Διεθνή Ποινικό Κώδικα για πλοία που βρίσκονται σε πολικά ύδατα, γνωστός ως και **«Πολικός Κώδικας»** (Lavelle K., 2022). Για την εξειδικευμένη ναυτική εκπαίδευση στα πολικά ύδατα, στο Σιούαρντ της Αλάσκας, ιδρύθηκε το AVTEC, ένα επαγγελματικό τεχνικό κέντρο[30] που προσφέρει εκπαίδευση για την ναυτική πλοήγηση στον πάγο. Ο ΙΜΟ σκοπεύει να υιοθετήσει ως απαραίτητη προϋπόθεση για την

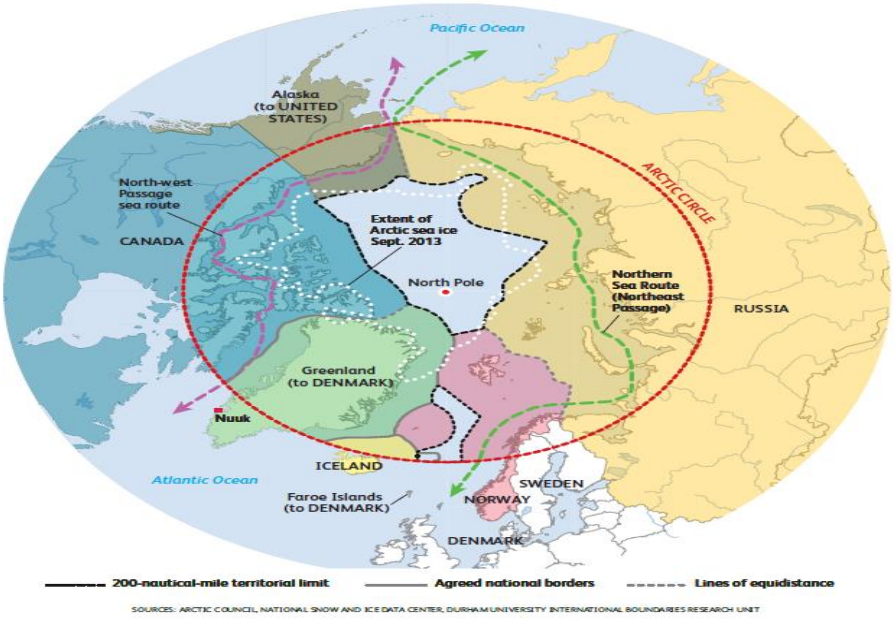
[28] https://arcticportal.org/shipping-portlet/governance/unclos
[29] Καναδάς, ΗΠΑ, Ρωσία, Ισλανδία, Νορβηγία. Η Φιλανδία και η Σουηδία δεν είναι παράκτιες.
[30] Μία από τις τέσσερις σχολές που λειτουργούν σε όλο τον κόσμο.

πλοήγηση των μεγάλων σκαφών (άνω των 500 τόνων) που δραστηριοποιούνται βόρεια των 60° του γεωγραφικού πλάτους, να διαθέτουν ως μέλος του πληρώματος τους, άτομο με πιστοποίηση πλοήγησης στον πάγο. Τα άτομα που εκδηλώνουν ενδιαφέρον παρακολούθησης του σχολείου είναι κυρίως άτομα που δουλεύουν σε εταιρείες παραγωγής ενέργειας όπως η Shell, καθώς και παρατηρητές θαλάσσιων θηλαστικών (Brehmer E.,2015).

4.4 Νέοι Θαλάσσιοι Οδοί στον Αρκτικό Ωκεανό

Η κλιματική αλλαγή θα αναδιαμορφώσει την παγκόσμια οικονομία ανοίγοντας συντομότερες εμπορικές οδούς με το λιώσιμο των πάγων, επιτυγχάνοντας συντομότερες μεταφορές μεταξύ Ευρώπης, ΗΠΑ και Ασίας. Η διαδρομή της Βόρειας θάλασσας (NSR) στην κορυφή της Ρωσίας και το βορειοδυτικό πέρασμα πάνω από την περιοχή του Καναδά, θα μειώσουν το κόστος αλλά και τις εκπομπές ρύπων, με την κατανάλωση λιγότερων καύσιμων. Σύμφωνα με έκθεση των επιστημόνων του Πανεπιστήμιου Reading του Ηνωμένου Βασιλείου, η ναυσιπλοΐα από την Ευρώπη στην Ασία, η οποία διαρκεί αυτή τη στιγμή 30 ημέρες, μέχρι το 2030 θα μειωθεί σε 18 ημέρες. Προς το παρών το μεγαλύτερο μέρος στη βόρεια θαλάσσια διαδρομή είναι μεταξύ ρωσικών λιμένων (Parfit T.,2017). Η Ουάσιγκτον προκειμένου να προστατεύσει και να κατοχυρώσει τα δικαιώματα της στις προσοδοφόρες θαλάσσιες οδούς της Αρκτικής, οδήγησε το πολεμικό ναυτικό και συγκεκριμένα την **Task Force Climate Change** να συντάξει τον **Αρκτικό Οδικό Χάρτη**, ο οποίος προβλέπει την πυκνότητα των πάγων στην περιοχή τα προσεχή έτη και εστίασε στην ενίσχυση της κοίτης των πολεμικών πλοίων και υποβρυχίων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Η Ρωσία, η οποία έχει διαδραματίσει και τον σημαντικότερο ρόλο στην περιοχή, αρχής γεννωμένης από τον Ψυχρό Πόλεμο όπου έπαιξε το παιχνίδι «ποντικού και γάτας» με τις ΗΠΑ και την Βρετανία κάτω από τον πάγο της Αρκτικής, διαθέτει 25 παγοθραυστικά πλοία, ενώ οι ΗΠΑ μόνο ένα (Evans M.,2014).

Εικόνα 6:Νέοι Θαλάσσιοι Οδοί

Πηγή: ARCTIC COUNCIL, NATIONAL SNOW AND ICE DATA CENTER

4.5 Η Διακήρυξη του Ilulissat[31]

Στις 28 Μαΐου του 2008, κυβερνητικοί εκπρόσωποι των πέντε παράκτιων κρατών της Αρκτικής, Δανία, Καναδάς, Νορβηγία, Ρωσία και ΗΠΑ, μετά από πρόσκληση του Δανού υπουργού εξωτερικών και του πρωθυπουργού της Γροιλανδίας, συναντήθηκαν στο Ilulissat και υπέγραψαν την ομώνυμη διακήρυξη[32], σύμφωνα με την οποία οι αρκτικές χώρες αναγνωρίζουν τις αλλαγές που επιφέρει η κλιματική αλλαγή και το λιώσιμο των πάγων, τόσο στο οικοσύστημα της περιοχής, όσο και στις ζωές και τις κοινότητες των αυτοχθόνων πληθυσμών, ενώ αναφέρθηκαν παράλληλα και στη δυνατότητα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων. Τα πέντε κράτη δήλωσαν ότι είναι έτοιμα να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις και αλλαγές, που επέρχονται και αναγνώρισαν την ανάγκη δημιουργίας ενός νομικού πλαισίου που να βρίσκει εφαρμογή στον Αρκτικό Ωκεανό. Επίσης, αναγνώρισαν την UNCLOS ως το βασικό θεσμικό κείμενο που αντανακλά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τον καθορισμό των ορίων της υφαλοκρηπίδας, την προστασία του περιβάλλοντος, την ρύθμιση της ναυσιπλοΐας, την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και διάφορες άλλες χρήσεις της θάλασσας. Στη διακήρυξη, έγινε επίσης αναφορά στο περιβάλλον της Αρκτικής και στην προστασία του από ρυπάνσεις διαφόρων δραστηριοτήτων. Επισημάνθηκε η έκδοση οδηγιών και μέτρων από τον IMO σχετικά με την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, καθώς και το ότι η αυξημένη χρήση των νερών της Αρκτικής για ναυσιπλοΐα, τουρισμό, έρευνα και εξορύξεις αυξάνει τον κίνδυνο ατυχήματος. Τα 5 κράτη της Αρκτικής συμφώνησαν ότι, προκειμένου να είναι έτοιμα να ανταποκριθούν σε τυχόν ατυχήματα, θα πρέπει να ενισχύσουν την μεταξύ τους συνεργασία σε θέματα έρευνας και διάσωσης στην περιοχή.

4.6 Συνεργασία στην Ευρωαρκτική Περιοχή του Μπάρεντς[33]

Κατά την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου, η περιοχή του Μπάρεντς αποτέλεσε περιοχή στρατιωτικής αντιπαράθεσης. Η συνεργασία μεταξύ των χωρών της περιοχής, η οποία ξεκίνησε το 1993, αποτέλεσε βάση με προοπτική ενότητας και στενότερη επαφή μεταξύ των λαών της περιοχής. Σε κυβερνητικό επίπεδο, έχουμε το **Ευρώ-Αρκτικό Συμβούλιο της Θάλασσας του Μπάρεντς (BAEC)**, με μέλη την Δανία, Ισλανδία, Νορβηγία, Φιλανδία, Σουηδία και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η προεδρία του Συμβουλίου ασκείται εκ περιτροπής από τις χώρες της Σουηδίας, Φιλανδίας και Νορβηγίας. Η Φιλανδία άσκησε την προεδρία για το διάστημα 2021-2023. Σε περιφερειακό επίπεδο, έχουμε το **Περιφερειακό Συμβούλιο του Μπάρεντς (BRC)**, το οποίο αποτελείται από δεκατρείς κομητείες ή υπερεθνικές οντότητες. Τα δυο συμβούλια έχουν συστήσει ομάδες εργασίας οι οποίες αποτελούν διασυνοριακή πλατφόρμα ανταλλαγής δημοσίων υπαλλήλων και επαγγελματιών, έχοντας υλοποιήσει αρκετά έργα. Η **Ομάδα Εργασίας των Αυτοχθόνων Λαών (WGIP)** με εκπροσώπους των Σάμι, Νένετς και Βεπσιάνων συνεργάζεται στενά και με το BAEC και το BRC.

[31] https://arcticportal.org/images/stories/pdf/Ilulissat-declaration.pdf
[32] Στη συνάντηση δεν προσκλήθηκαν τα 3 κράτη που δεν ανήκουν στα Arctic 5, Ισλανδία, Σουηδία και Φιλανδία.
[33] https://barents-council.org/

4.7 Τα Δικαιώματα των Αυτοχθόνων Πληθυσμών της Αρκτικής και η Αρχή της Αυτοδιάθεσης

Οι αυτόχθονες της Αρκτικής ζουν σε απόλυτη σύνδεση και συνάρτηση με το φυσικό περιβάλλον. Οι ίδιοι συμμετέχουν στο Αρκτικό Συμβούλιο, μέσω των έξι ΜΚΟ που αναφέρθηκαν στην παράγραφο 4.1.1, με δικαιώματα τόσο ψήφου, όσο και συμμετοχή στις αποφάσεις των συνοριακών κρατών, οι οποίες επηρεάζουν την ζωή τους. Η επιβίωση τους η οποία στηρίζεται στους παραδοσιακούς τρόπους κυνηγιού και αλιείας, έχει αρχίσει να κλονίζεται από τη δημιουργία νέων θαλάσσιων οδών και τρόπων εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων της περιοχής. Υπάρχουν αρκετοί διεθνείς οργανισμοί, οι οποίοι διασφαλίζουν τα δικαιώματα τους, όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (International Labor Organization) και η Μόνιμη Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Αυτοχθόνων (UNPFII), η οποία ψήφισε σχετική Διακήρυξη (UN-DRIP) και επιβεβαιώνει ότι οι αυτόχθονες έχουν δικαιώματα στην περιοχή που διαβιούν, όπως και στους διαθέσιμους πόρους που παραδοσιακά τους ανήκουν (Μπόση Μ.,2018,σ.160-161). Η αυτοδιάθεση, σήμερα έχει ενταχθεί πλήρως στο διεθνές δίκαιο με το αντιαποικιακό νομικό πρόσωπο, την απαγόρευση της ξένης στρατιωτικής κατοχής και το δικαίωμα πρόσβασης όλων των φυλετικών ομάδων στην διακυβέρνηση. Οι λαοί υπό αποικιοκρατική κατοχή έχουν το δικαίωμα να αποφασίσουν μόνοι τους εάν επιθυμούν την εγκαθίδρυση ενός κυρίαρχου κράτους, την σύνδεση τους με ένα άλλο ανεξάρτητο ή την ενσωμάτωση τους σε αυτό. Το ίδιο ισχύει και για τους λαούς που βρίσκονται υπό στρατιωτική κατοχή. Ακόμη, κάθε φυλετική ομάδα που στερείται της διακυβέρνησης, έχει το δικαίωμα είτε εσωτερικής, είτε εξωτερικής αυτοδιάθεσης. Οι κανόνες αυτοί αποτελούν τη γενική αρχή της αυτοδιάθεσης. Στόχος της γενικής αρχής είναι να αποσαφηνίσει καταστάσεις που αφορούν τη διασαφήνιση των συνόρων των κρατών. Η αρχή βασίζεται στην ελεύθερη εκφρασμένη γνώμη των λαών, οι οποίοι έχουν και το νόμιμο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης (Cassese,2012, σ.80-82).

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα στο ζήτημα της αυτοδιάθεσης στον αρκτικό κύκλο αναφέρεται η φυλή των Σάμι, με αυτόνομη θεσμική εξουσία (Κοινοβούλιο) στη Νορβηγία από το 1987. Οι Σάμι κατοικούν σε τμήματα της Νορβηγίας, Φιλανδίας και Σουηδίας, καθώς και σε ορισμένες περιοχές της χερσονήσου Kola της Ρωσίας. Ο πληθυσμός τους, ανέρχεται γύρω στις 60.000-80.000 κατοίκους, με την πλειονότητα να ζει στην Νορβηγία. Στην Γροιλανδία, το 89% του πληθυσμού κατοικείται από τους Ινούιτ. Σύμφωνα με την απόφαση «Greenland Home Rule Act» του 1978, το Βασίλειο της Δανίας αναγνώρισε την Γροιλανδία ως «Ειδική Κοινότητα» με δική της κυβέρνηση και δικαίωμα να λαμβάνει αποφάσεις για την παιδεία, φορολογία, μεταφορές, αλιεία και κυνήγι, τις πολιτιστικές δραστηριότητες, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος. Το 2009 ακολούθησε και δεύτερη πράξη, η «Act on Greenland Self Government», σύμφωνα με την οποία η Δανία παρείχε περισσότερα δικαιώματα και ελευθερίες στους αυτόχθονες, όπως απόλυτα δικαιώματα επί των φυσικών πόρων που θα βρεθούν στην περιοχή. Στον Καναδά, παρόλο που η κυβέρνηση όρισε περιοχή διαβίωσης της φυλής Nuvanut[34] και τους παρέχει σχετική αυτονομία, δεν προχώρησε σε βελτιώσεις των συνθηκών διαβίωσης τους. Αντίθετα παρατηρείται μια εγκατάλειψη, τόσο στην παιδεία και τις υποδομές, όσο και στην ιατρική περίθαλψη, με αποτέλεσμα να υπάρχει αύξηση των αυτοκτονιών και του αλκοολισμού, καθώς και εγκατάλειψη των σχολείων από τους νέους αυτόχθονες (Μπόση Μ.,2018,σ.162-163).

[34] Η φυλή Nuvanut εντάσσεται στην εθνότητα των Ινούιτ.

Κεφάλαιο 5ο: Υπερθέρμανση του Πλανήτη- Επιπτώσεις στην Αρκτική

5.1 Το Περιβάλλον στη Διεθνή Πολιτική Σκακιέρα [35]

Το περιβάλλον θεωρείται ζήτημα με παγκόσμιο χαρακτήρα, λόγω του ότι οι συνέπειες του δεν αναγνωρίζουν σύνορα, αλλά είναι διεθνείς. Επομένως, για να δοθούν λύσεις και να υπάρξει πρόληψη σε περιβαλλοντολογικά ζητήματα, απαιτείται διεθνής συνεργασία η οποία σε αρκετές περιπτώσεις καθίσταται δυσχερής, λόγω της ποικιλομορφίας της πολιτικής και της οικονομίας των κρατών. Με άλλα λόγια, τα συμφέροντα των κρατών έρχονται σε σύγκρουση και έτσι η συνεργασία καθίσταται αδύνατη. Η κλιματική αλλαγή βρίσκεται στην κορυφή της ατζέντας των περιβαλλοντολογικών θεμάτων, όπως και η ενεργειακή ασφάλεια[36], έννοιες άρρηκτα συνδεδεμένες. Οι αλλαγές που θα επιφέρει η κλιματική αλλαγή στην μορφολογία του εδάφους, αλλά και στην θαλάσσια περιοχή της Αρκτικής, θα επιτρέψουν την πρόσβαση σε αποθέματα πετρελαίου, φυσικού αερίου και ορυκτού πλούτου που τώρα είναι απροσέγγιστα. Επομένως και η ενεργειακή ασφάλεια θα αναδιαμορφωθεί από την κλιματική αλλαγή. Το περιβάλλον άρχισε να αποτελεί σημαντικό ζήτημα, τη δεκαετία του 1960-70, με την ανάδυση ενός περιβαλλοντολογικού κινήματος, που τόνιζε όλο και περισσότερο το χάσμα που δημιουργείται ανάμεσα στην ανθρωπότητα και τη φύση, εξαιτίας της οικονομικής μεγέθυνσης και συσσώρευσης πλούτου. Όπως πολύ χαρακτηριστικά ανέφερε ο Marshall McLuhan το 1964: «Δεν υπάρχουν επιβάτες στο διαστημόπλοιο Γη. Όλοι ανήκουμε στο πλήρωμα»[37]. Το διαστημόπλοιο αποτελεί ένα κλειστό σύστημα, το οποίο όπως όλα τα κλειστά συστήματα, οδηγείται προς την εντροπία[38]. Τα κράτη επηρεάζονται περιβαλλοντολογικά από τις οικονομικές δραστηριότερες άλλων κρατών, όπως συνέβη εξαιτίας των χημικών ρύπων με την όξινη βροχή και την καταστροφή του όζοντος. Για την αντιμετώπιση των θεμάτων αυτών, πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη το 1972, η **Συνδιάσκεψη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον**[39]. Απόρροια της συνδιάσκεψης ήταν η εκπόνηση προγράμματος του ΟΗΕ, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο. Η ανάδυση του δευτέρου ψυχρού πολέμου που ακολούθησε, έθεσε σε ύφεση τα θέματα του περιβάλλοντος, τα οποία αναζωπυρώθηκαν με τις διεθνείς επιδράσεις που είχαν

[35] Heywood Andrew, «*Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*», Εκδόσεις Κριτική:2013, Αθήνα (σ.625-630).

[36] Η ενεργειακή ασφάλεια, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την οικονομία και κατά επέκταση την ισχύ μιας χώρας στο διεθνές σύστημα. Smith Edward, ‘*’The Traditional Route to Security’’* in Hough Peter, Shahin Malik, Andrew Moran & Bruce Pilbeam (eds.), International Security Studies, Abingdon/New York: Routledge, 2015.

[37] McLuhan M. ‘’*Understanding Media: The Extensions of Man’’* Routledge, 2001.

[38] Τάση προς την καταστροφή ή την αποσύνθεση.

[39] Ήταν η πρώτη μεγάλη διεθνής συνδιάσκεψη για περιβαλλοντολογικά ζητήματα.

περιβαλλοντολογικές καταστροφές, όπως αυτή του πυρηνικού εργοστασίου Τσέρνομπιλ[40] το 1986 και του χημικού εργοστασίου Μποπάλ[41] το 1984.

5.2 Υπερθέρμανση του Πλανήτη

Μετά το 1990, η συζήτηση για την κλιματική αλλαγή επικεντρώθηκε στην υπερθέρμανση του πλανήτη, η οποία σηματοδοτεί την αύξηση της θερμοκρασίας της Γης λόγω του εγκλωβισμού της θερμότητας από τα **αέρια του θερμοκηπίου**[42], όπως το διοξείδιο του άνθρακα, τους υδρατμούς, το μεθάνιο, το όζον και το υποξείδιο του αζώτου. Η πρώτη απόπειρα για την σταθεροποίηση των εκπομπών αερίων έγινε το 1992, στο Ρίο, με την υπογραφή της **Συνθήκης για την Κλιματική Αλλαγή**[43]. Την επιτήρηση υλοποίησης της συμφωνίας είχε το **Διεθνές Πάνελ για την Κλιματική Αλλαγή,** που ιδρύθηκε το 1988. Ωστόσο, η πιο ουσιαστική συμφωνία για την μείωση των εκπομπών αερίων, έγινε το 1997 με το **Πρωτόκολλο του Κιότο**[44], όπου οι ανεπτυγμένες χώρες συμφώνησαν να μειώσουν κατά 5% τις εκπομπές των ρύπων σε σχέση με τη δεκαετία του 1990. Αναλυτικά, οι σημαντικότερες διεθνείς πρωτοβουλίες για την προστασία του περιβάλλοντος, φαίνονται στον πίνακα του Παραρτήματος «Α» (Heywood A.,2013,σ.630-631).

5.3 Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στους Αυτόχθονες της Αρκτικής

Οι βιοφυσικές επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή, είναι ιδιαίτερα εμφανείς στην περιοχή της Αρκτικής. Ο μέσος όρος της θερμοκρασίας της Αρκτικής έχει αυξηθεί τις τελευταίες δεκαετίες με διπλάσιο ρυθμό, από ότι στον υπόλοιπο κόσμο. Όσο αφορά το έδαφος παρατηρούνται αυξημένες θερμοκρασίες την άνοιξη και το φθινόπωρο, που έχουν ως αποτέλεσμα την πρώιμη απόψυξη του πάγου και έπειτα την καθυστέρηση στο πάγωμα. Τα φαινόμενα αυτά οδήγησαν στην αυξημένη ένταση των καταιγίδων, με συνέπεια τη διάβρωση των ακτών και τη μετεγκατάσταση σπιτιών και κοινοτήτων. Οι λίμνες στεγνώνουν και οι θερμοκρασίες των νερών στις λίμνες και τα ποτάμια αυξάνονται, επηρεάζοντας τους πληθυσμούς και τα είδη των ψαριών. Οι αλλαγές στο περιβάλλον δημιουργούν ακόμη ανασφάλεια στις μετακινήσεις, αλλά και στο συναισθηματικό κόσμο των κυνηγών, φαινόμενα τα οποία πρόκειται να ενταθούν. Οι πολιτιστικές και κοινωνικές αλλαγές που επέρχονται στους ανθρώπους της Αρκτικής, οι οποίοι για χρόνια επιβίωσαν σε στενή σχέση με το περιβάλλον,

[40] Το πυρηνικό ατύχημα στο Τσέρνομπιλ ήταν της τάξης των μέγιστων προβλεπόμενων ατυχημάτων στη Διεθνή Κλίμακα Πυρηνικών Γεγονότων, με σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την υγεία, εξαιτίας της ραδιενέργειας.
(https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%85%CF%81%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%B1%CF%84%CF%8D%CF%87%CE%B7%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A4%CF%83%CE%B5%CF%81%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CF%80%CE%B9%CE%BB)

[41] Στην πόλη Μποπάλ της Ινδίας συνέβη το χειρότερο βιομηχανικό δυστύχημα που έχει καταγραφεί, όταν στο Τεξανικό εργοστάσιο φυτοφάρμακου Union Carbide, παρουσιάστηκε διαρροή του θανατηφόρου ισοκυανικού μεθυλίου, ενός άκρως τοξικού χημικού αερίου. Το ατύχημα πραγματοποιήθηκε εξαιτίας των τραγικών ελλείψεων στις υποδομές του εργοστασίου και έσπειρε τον όλεθρο.
(https://www.sport-fm.gr/article/mpopal-to-xeirotero-biomixaniko-dustuxima-tis-istorias/424168)

[42] Τα αέρια αυτά εγκλωβίζουν τη θερμότητα στη χαμηλότερη ατμόσφαιρα της Γης.

[43] Τότε ιδρύθηκε και η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

[44] Οι ΗΠΑ οι οποίες ανήκουν στις αρκτικές χώρες, δεν έχουν υπογράψει το Πρωτόκολλο του Κιότο (Trainor S., 2007).

δεν είναι απαραίτητα όλες επιζήμιες. Για παράδειγμα, η αλλαγή στη θερμοκρασία μπορεί να επιφέρει την εμφάνιση νέων ειδών προς εκμετάλλευση. Όμως, το λιώσιμο των πάγων που τα τελευταία 30 χρόνια ανέρχεται σε ποσοστά 15-20%, αποτελεί αποτρεπτικό στοιχείο για την αναπαραγωγή της δακτυλιοειδής φώκιας και της πολικής αρκούδας, ζώα τα οποία εξαρτώνται από σταθερό θαλάσσιο πάγο για την αναπαραγωγή τους και αποτελούν βασικά θηράματα για τους Inuit του Nuvanut του Καναδά. Κατά συνέπεια, η κουλτούρα των Ινούιτ[45], 'όπως και η φυσική και οικονομική τους επιβίωση, θα υποστεί σοβαρές επιπτώσεις. Παρόμοιες επιπτώσεις παρατηρούνται και στους Inupiat και Yupik, της βόρειας και δυτικής Αλάσκας αντίστοιχα. Αν και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι εμφανείς, τόσο στον Καναδά όσο και στην υποαρκτική περιοχή της βόρειας Αμερικής, υπάρχουν διαφορετικές πολιτικές αντιμετώπισης στις δυο περιοχές. Αξιοσημείωτο γεγονός, το ότι οι ΗΠΑ δεν έχουν συνυπογράψει το Πρωτόκολλο του Κιότο και η πολιτική τους βασίζεται καθαρά στα εθνικά οικονομικά της συμφέροντα, με ενέργειες που στοχεύουν μόνο στην επιστημονική έρευνα (Trainor S., 2007). Η κλιματική αλλαγή συνιστά διττή απειλή για τους αυτόχθονες. Αφενός θα αλλοιωθεί ο παραδοσιακός τρόπος ζωής τους και αφετέρου, θα υπάρξει δυνατότητα πρόσβασης σε περισσότερες περιοχές, οι οποίες θα αναπτυχθούν λόγω της εξόρυξης μεταλλευμάτων, παρέχοντας βελτίωση στον τρόπο ζωής τους. Πολλές φορές οι αυτόχθονες καταφέρονται κατά των κυβερνήσεων τους, ως υπαίτιους για την παραμέληση και έλλειψη δυνατοτήτων σε σχέση με τους κατοίκους των νότιων περιοχών (Μπόση Μ.,2018,σ.163).

[45] Ολόκληρη η δομή των κοινωνιών των Ινούιτ βασιζόταν στην προβλεψιμότητα του καιρού, την κατεύθυνση του ανέμου και το πάχος του πάγου.

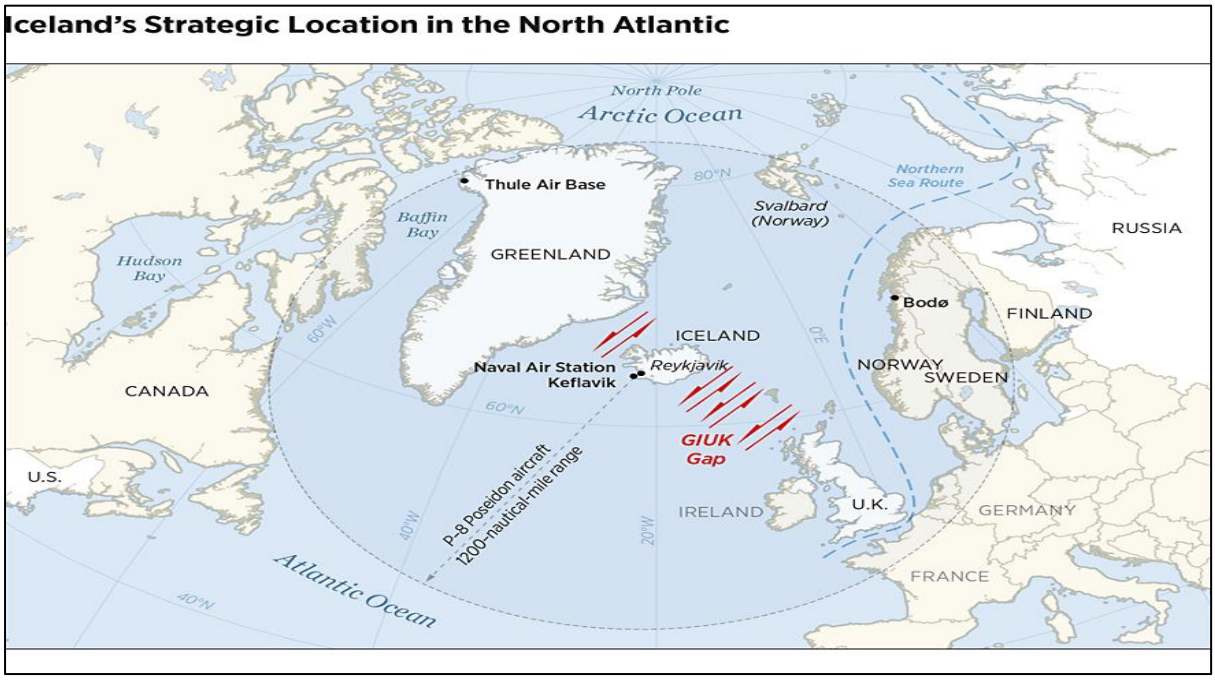
ΜΕΡΟΣ Β: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Κεφάλαιο 6ο: Τα Αρκτικά Κράτη και οι Πολιτικές τους

6.1 Τα Κράτη του Αρκτικού Κύκλου

Ισλανδία

Η Ισλανδία αν και γεωγραφικά εντάσσεται στην Αρκτική περιοχή και είναι μέλος του AC, δεν ανήκει στα «Artic 5»[46] τα οποία γειτονεύουν άμεσα, και είναι οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Νορβηγία, ο Καναδάς και η Δανία με την Γροιλανδία. Έχει πρωτεύουσα το Ρέικιαβικ και διαθέτει υψηλή πολιτική, οικονομική και κοινωνική σταθερότητα και ισότητα των πολιτών. Κατατάσσεται στην πρώτη θέση στον Παγκόσμιο Δείκτη Ειρήνης. Από το 2009 έχει υποβάλλει αίτηση μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που απέκτησε γυναίκα πρόεδρο. Κατατάσσεται στις πρώτες θέσεις σε ελεύθερη έκφραση του τύπου. Η Ισλανδία δεν διαθέτει τακτικό στρατό, αλλά ως το 2006 υπήρχε στο Κέφλαβικ, βάση του ΝΑΤΟ επανδρωμένη από τις ΗΠΑ[47]. Η συμφωνία παραμονής της στρατιωτικής Βάσης ονομαζόταν «Icelandic- US Defense Agreement» του 1951. Η απόφαση της αποχώρησης σχετίζεται με τις αλλαγές που έγκειται να εξακολουθήσουν στην περιοχή, με το λιώσιμο των πάγων. Μετά την αποχώρηση των αμερικανικών βάσεων, στα πλαίσια της πολιτικής της ασφάλειας, η Ισλανδία έδωσε βάση στις σχέσεις της με το ΝΑΤΟ, του οποίου αποτελεί μέλος από το 1949 και ανέπτυξε διμερείς σχέσεις με τη Δανία[48], τη Νορβηγία και τη Βρετανία. Οι σχέσεις της με την Ρωσία, θεωρούνται στάσιμες, ούτε αναπτύσσονται ούτε διαταράσσονται (Μπόση Μ.,2018,σ.164).

Πηγή*: *https://www.offlinepost.gr/2021/09/16/islandia-kai-inomeno-vasileio-oi-polemoi-toy-mpakaliaroy

[46] Είναι τα κράτη που συνορεύουν άμεσα, είτε ως απόλυτα απέναντι είτε ως όμορα και αποτελούν την Αρκτική Ζώνη (Τσάλτας Γ.,2011,σ.54).
[47] https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B1
[48] Η Ισλανδία ανεξαρτητοποιήθηκε το 1944 από την Δανία.

Η γεωστρατηγική θέση της Ισλανδίας είναι αρκετά σημαντική, καθώς, όπως φαίνεται και από τον παραπάνω χάρτη, ελέγχει το ζωτικό πέρασμα GIUK[49], το οποίο παρεμπόδισε κατά τον Β' ΠΠ την ναζιστική Γερμανία και αργότερα τη Ρωσία, από την πρόσβαση τους στα «Θερμά Ύδατα». Η στρατηγική της θέση της Ισλανδίας είναι ιδιαίτερα σημαντική και για το ΝΑΤΟ, καθώς αποτελεί πυξίδα του στρατηγικού σχεδιασμού της θεωρίας του Rimland ή αλλιώς «Word Island»[50], του Nicola Spyckman. Η ανάπτυξη της αλιείας και των αλιευτικών της, την οδήγησε σε ανοιχτή ρήξη με την Βρετανία που έγινε γνωστή με τους «Πολέμους του Μπακαλιάρου». Το 1952, η Ισλανδία προέβη στην επέκταση των 15 ναυτικών μιλιών, με αποτέλεσμα την αντίδραση της Βρετανίας που άσκησε εμπάργκο στα προϊόντα της. Τη λύση έδωσαν Ρωσία και ΗΠΑ, οι οποίες αγόραζαν τόνους ισλανδικού μπακαλιάρου, με στόχο την απόκτηση επιρροής στην περιοχή. Ο πρώτος πόλεμος ξέσπασε το 1958, με την ανακοίνωση της Ισλανδίας για επέκταση των χωρικών της υδάτων σε 12 ναυτικά μίλια. Η Βρετανία και το ΝΑΤΟ αντέδρασαν σθεναρά. Η Ισλανδία απείλησε με την αποχώρηση από το ΝΑΤΟ και έκανε κάλεσμα προς την Ρωσία. Η Δύση υπέκυψε, υπογράφοντας το 1961. Ακολούθησε ο δεύτερος πόλεμος το 1972 και η κρίση του 1975, όταν η Ισλανδία αποφάσισε να επεκτείνει την ΑΟΖ σε 200 ναυτικά μίλια. Τότε, 3 βρετανικά περιπολικά εμβόλισαν την Ισλανδική ακταιωρό Por, η οποία άνοιξε πυρ, χωρίς όμως να υπάρξουν θύματα. Η Ισλανδία απευθύνθηκε τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στη Ρωσία για στρατιωτική ενίσχυση. Η Ρωσία, έστειλε 2 πυρηνικά υποβρύχια στη Βόρεια Θάλασσα, επεκτείνοντας το φόβο για μια γενικευμένη σύρραξη. Ο πολιτικός εκφοβισμός αποδείχτηκε αποτελεσματικός, αποδεικνύοντας τον σημαντικό ρόλο της πολιτικής διπλωματίας και το ότι ο πόλεμος δεν κερδίζεται αποκλειστικά από την στρατιωτική ισχύ αλλά από αυτό που ο Carl von Klausewitz ονόμασε «*Θέληση για Πόλεμο*» (Πάνου Ζ.,2014[51]).

Νορβηγία

Η Νορβηγία ανεξαρτητοποιήθηκε από την Σουηδία το 1905, έχει πρωτεύουσα το Όσλο και θεωρείται μια από τις πιο ανεπτυγμένες δημοκρατίες και κράτη δικαίου στον κόσμο, με πολίτευμα την ενιαία συνταγματική μοναρχία. Δραστηριοποιείται στον Αρκτικό κύκλο, όχι μόνο σε θέματα αλιείας, αλλά και σε θέματα εξόρυξης πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η εξασφάλιση της οικονομικής και πολιτικής σταθερότητας στην περιοχή, αποτελεί καθήκον της υψηλής στρατηγικής[52] της, για αυτό και διατηρεί εξαιρετικές διμερείς σχέσεις με την Ρωσία, ενώ παράλληλα είναι και μέλος του ΝΑΤΟ. Αν και αρκετές φορές τα συμφέροντα τους έρχονται σε σύγκρουση, κυρίως όσον αφορά τα θέματα αλιείας, υπάρχει ένα άτυπο moratorium[53] που θα εμποδίσει μια πιθανή μεταξύ τους ρήξη. Η Νορβηγία είναι η δεύτερη πλουσιότερη χώρα του ΟΟΣΑ σε κατά κεφαλήν ΑΕΠ, με το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου της να προέρχεται από την παραγωγή και εξαγωγή καυσίμων υψηλής έντασης άνθρακα, όπως φυσικό αέριο και πετρέλαιο. Ακόμη, είναι η έβδομη κατά σειρά χώρα παγκοσμίως στην

[49] Γροιλανδία, Ισλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο.
[50] Σύμφωνα με την θεωρία αυτή η Ευρώπη και η Ασία αποτελούν μαζί ένα τεράστιο νησί και όποιος καταφέρει να το υποτάξει, θα είναι ο κυρίαρχος της Γης ή διαφορετικά ο παγκόσμιος «αστυφύλαξ» (*https://iknowgr.blogspot.com/2015/11/rimland.html?m=1)*.
[51] https://www.offlinepost.gr/2021/09/16/islandia-kai-inomeno-vasileio-oi-polemoi-toy-mpakaliaroy/
[52] Στην υψηλή στρατηγική χρησιμοποιούνται όλα τα διαθέσιμα μέσα (διπλωματικά, στρατιωτικά, οικονομικά κ.α) για την επίτευξη των πολιτικών στόχων, ενόψει μιας επικείμενης σύγκρουσης (Κολιόπουλος Κ.,2008,σ.44).
[53] Συμφωνημένη προσωρινή αναστολή ενεργειών, που θα αποτρέψει την επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ των δυο μερών.

εξαγωγή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Συνεπώς, ως χώρα, αν και μικρή σε έκταση, φέρει μεγάλη ευθύνη για την κλιματική αλλαγή, αλλά εκφράζει επίσης και τη θέληση της να συμβάλλει στο μετριασμό της περιβαλλοντολογικής κρίσης. Η «Συμφωνία του Παρισιού» που υπογράφτηκε το 2015, την έχει δεσμεύσει για την αλλαγή της πολιτικής της, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε παγκόσμιο (Cetkovic S., Birger J., 2019).

Δανία

Η Δανία ανήκει γεωγραφικά στον αρκτικό κύκλο, ενώ παράλληλα έχει και την διακυβέρνηση της Γροιλανδίας. Αποτελεί ενεργό μέλος του AC, λαμβάνοντας μέρος σε όλες τις δράσεις που αφορούν το μέλλον και την ασφάλεια της περιοχής. Παρά το γεγονός του ότι έχει αρκετές διαφορές με τον Καναδά, όσον αφορά κάποιες νησίδες που βρίσκονται μεταξύ τους, κανείς εκ των δύο δεν επιδιώκει την επίλυση των διαφορών με εντάσεις. Η Δανία με πρωτοβουλία του Υπουργού Εξωτερικών της, προσκάλεσε τον Μάϊο του 2008 τα «Arctic 5» σε διάσκεψη, με θέμα τον Αρκτικό Ωκεανό και στόχο την αναβάθμιση της συνεργασίας τους. Καρπός της διάσκεψης υπήρξε η Διακήρυξη του Illulisat[54]. Οι ΗΠΑ, διατηρούν στην περιοχή από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου[55] στρατιωτικές βάσεις, εξοπλισμένες με πυρηνικά, οι οποίες όχι μόνο δεν εγκαταλείφτηκαν, αλλά το 2004 αναβαθμιστήκαν λειτουργικά. Η ενέργεια αυτή εξόργισε όχι μόνο τη Ρωσία, η οποία αντιλαμβάνεται την ενέργεια αυτή ως απειλή της ασφάλεια της από την Δύση, αλλά και τους αυτόχθονες της περιοχής[56], οι οποίοι δεν ρωτηθήκαν ποτέ για τις αποφάσεις που λαμβάνει η κυβέρνηση της Δανίας (Μπόση Μ.,2018, σ.166).

Ρωσία

Η Ρωσία είναι μέλος του AC, γεγονός αξιοσημείωτο για την συμμετοχή ενός μη δημοκρατικού κράτους, σε περιφερειακό διεθνή οργανισμό. Χαρακτηριστική είναι η ομιλία του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ τον Οκτώβριο του 1987, στο Μούρμανσκ όπου τόνισε την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος, επιστημονικής έρευνας και ειρηνικής εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της περιοχής, λόγια που κέντρισαν το ενδιαφέρον των χωρών της Αρκτικής. Οι ΗΠΑ και ο Καναδάς επιδίωξαν συνεργασία και έτσι οι ηγέτες των χωρών της Αρκτικής άρχισαν να συναντιούνται με θέμα την **Προστασία του Περιβάλλοντος της Αρκτικής** (AEPS). Οι πρώτες προσπάθειες συνεργασίας εντοπίζονται στην πρωτοβουλία του Νορβηγικού Υπουργείου Άμυνας και το αντίστοιχο των ΗΠΑ, προκειμένου να βοηθήσουν τη Ρωσία να καθαρίσει τα απόβλητα των 100 σοβιετικών πυρηνικών παροπλισμένων υποβρυχίων που είχαν παραμείνει στο Μούρμανσκ, στη χερσόνησο Κόλα. Προϊόν αυτής της συνεργασίας αποτέλεσε το πρόγραμμα **Artic Environmental Cooperation** (AMEC), με το οποίο η Μόσχα, το Όσλο και η Ουάσιγκτον συνεργάστηκαν προκειμένου να διαχειριστούν τα απόβλητα στην περιοχή

[54] Αναλυτική αναφορά στην Διακήρυξη γίνεται στο κεφάλαιο 4.3.

[55] Ο όρος Ψυχρός Πόλεμος, έχει χρησιμοποιηθεί με δυο διαφορετικές έννοιες. Η πρώτη αφορά την περίοδο μεταξύ του δόγματος Τρούμαν το 1947 και της «τήξης των πάγων» του Χρουστσόφ στα μέσα της δεκαετίας του ‘50, οποίου υπήρξε διαρκής ανταγωνισμός μεταξύ των υπερδυνάμεων. Η δεύτερη έννοια αναφέρεται γενικά στο διάστημα από τα τέλη της δεκαετίας του ’40, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του ’80 (Crockait R. στο Baylis &Smith, σ.170.).

[56] Η Γροιλανδία κατοικείται συντριπτικά από την φυλή των Ινούιτ.

της Αρκτικής. Το 1991, ο Γκορμπατσόφ επανέλαβε τη σημασία της Αρκτικής διαδρομής για την ναυτιλία και θέσπισε τους «Κανόνες Πλοήγησης για τη Βόρεια Θαλάσσια Διαδρομή». Το 2001, η Ρωσία διεκδίκησε την ιδιοκτησία της στην περιοχή και το 2007 έστειλε ρωσικό υποβρύχιο σε βάθος 4.302μ στον πυθμένα της κορυφογραμμής Lomonosov, να τοποθετήσει ρωσική σημαία κατασκευασμένη από τιτάνιο. Ακολούθησαν τα γεγονότα της Κριμαίας το 2014 και η κατάρριψη του Μαλαισιανού αεροσκάφους από φιλορώσους αντάρτες της Ανατολικής Ουκρανίας, γεγονότα τα οποία επιδείνωσαν τις σχέσεις της Ρωσίας με τις ΗΠΑ, οι οποίες στα πλαίσια των οικονομικών κυρώσεων εμπόδισαν τις αμερικανικές εταιρείες πετρελαίου και φυσικού αερίου, να επενδύσουν στην ρωσική ανάπτυξη στην Αρκτική. Αν και τα θέματα αυτά δεν συζητήθηκαν ποτέ στο ΑΣ, η Ρωσία ένιωθε την απειλή και την πίεση του ΝΑΤΟ στην κυριαρχία και τους πόρους της. Από τότε άρχισε να ενισχύει την στρατιωτική δύναμη στις έξι μεγαλύτερες βάσεις που διαθέτει στην Αρκτική. Η περιοχή της Αρκτικής, αποτελεί την κορυφαία πηγή υδρογονανθράκων[57] για τη Ρωσία. Κάτω από το έδαφος της, υπάρχει ένα παχύ στρώμα μόνιμου πάγου που καλύπτει τρισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου. Το Δεκέμβριο του 2017, ο Πούτιν άνοιξε το εργοστάσιο υγροποιημένου αερίου στη Γιαμάλ, το 50,1 % του οποίου ανήκει στη Novatek, το 20% στη Γαλλική Total με την Κινεζική National Petroleum Cooperation και το 9,9% στο Ταμείο «Δρόμος του Μεταξιού» της Κίνας (Lavelle K., 2022).

Σύμφωνα με δημοσίευμα που αφορά την εξωτερική πολιτική της Ρωσίας, τον Μάρτιο του 2023, η Αρκτική κατέχει εξέχουσα σημασία. Τα δημοσιεύματα αυτά, που εκδίδονται από την ρωσική κυβέρνηση αποτελούν οδηγό, τόσο για την ίδια την Ρωσία όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο, με την εκδήλωση των προθέσεων της. Το έγγραφο αυτό αντικαθιστά προηγούμενο που είχε εκδοθεί το 2016. Η περιοχή της Αρκτικής ξεχωρίζει, ως περιοχή προτεραιότητας. Σε παλαιότερο αντίστοιχο έγγραφο, η Αρκτική αποτελούσε μέρος της δυτικής πολιτικής, ενώ τώρα βρίσκεται στη δεύτερη θέση αναφοράς μετά το «εγγύς εξωτερικό»[58]. Το μέγεθος αναφοράς έχει επίσης διπλασιαστεί και περιλαμβάνει την αύξηση της περιβαλλοντολογικής βιωσιμότητας, τη μείωση των απειλών για την εθνική ασφάλεια και τη διασφάλιση ευνοϊκών συνθηκών για την κοινωνικό οικονομική ανάπτυξη της ρωσικής αρκτικής ζώνης. Για πρώτη φορά αναφέρονται οι αυτόχθονες πληθυσμοί της ρωσικής αρκτικής. Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους εξακολουθεί να παραμένει η ανάπτυξη του Nothern Sea Route (NSR), ενώ το βασικό μήνυμα της «Νέας Αντίληψης»[59] είναι ότι η Ρωσία είναι αυτάρκης και είναι ανοιχτή για συνεργασία σε όσους επιθυμούν να σεβαστούν τα συμφέροντα της και δεν θα ανεχτεί τυχόν παραμέληση τους (Lipunov N., Devyatin P., 2023).

Καναδάς

Ο Καναδάς όπως και οι υπόλοιπες χώρες της Αρκτικής, πρέπει να συνειδητοποιήσει τις αλλαγές που θα επιφέρει το λιώσιμο των πάγων και να προετοιμαστεί ανάλογα, ώστε να μπορέσει να διαχειριστεί τα νέα δεδομένα με την πρόσβαση της περιοχής από άλλα κράτη. Ως μείζον θέμα αναδύεται η **εθνική κυριαρχία**, η οποία προϋποθέτει τρία βασικά στοιχεία**.** Ένα

[57] Οι υδρογονάνθρακες χρησιμεύουν εκτός από καύσιμα και λιπαντικά και ως πρώτη ύλη για την παραγωγή άλλων προϊόντων.
[58] Ορισμό που χρησιμοποιεί η Ρωσία για τις χώρες που ανεξαρτητοποιήθηκαν κατά την διάλυση της ΕΣΣΔ.
[59] Έτσι χαρακτηρίστηκε το νέο στρατηγικό δόγμα της Ρωσίας τον Μάρτιο του 2023.

καθορισμένο έδαφος, κυβερνητικό σύστημα και τον λαό που ζει στα όρια του εδάφους (Huebert R.,2012). Η κυριαρχία αναφέρεται στην απόλυτη εξουσία και στα δικαιώματα ενός κράτους, τα οποία με τη σειρά τους αφορούν στη *δυνατότητα άσκησης εξουσίας* σε όλα τα άτομα που διαβιούν στην επικράτεια του. Η εξουσία, σύμφωνα με την οποία ένα κράτος ασκεί δημόσιες λειτουργίες στα άτομα που διαβιούν στην επικράτεια του, ονομάζεται και «δικαιοδοσία» και εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους. Σύμφωνα με την αρχή της κυριαρχίας, ένα κράτος έχει επίσης τη *δυνατότητα για ελεύθερη χρήση και διάθεση των εδαφών* που βρίσκονται στη δικαιοδοσία του, ενώ ακόμη έχει το *δικαίωμα κανέναν άλλο κράτος να μην επεμβαίνει στην επικράτεια του*. Στα πλαίσια της κυριαρχίας περιλαμβάνονται ακόμη, το *δικαίωμα της ετεροδικίας*, της *ασυλίας* για εκπρόσωπους που λειτουργούν στο πλαίσιο της επίσημης ιδιότητας τους, καθώς και το *δικαίωμα σεβασμού της ζωής* και της περιουσίας των υπηκόων του (Cassese, 2012,σ.66-70).

Στις βορειοδυτικές περιοχές του Καναδά, Νουβανούτ και Γιουκόν, ζουν ελάχιστοι αυτόχθονες πληθυσμοί οι οποίοι δύναται να κατοχυρώσουν το δικαίωμα της εθνικής κυριαρχίας, καθώς εάν και ελάχιστοι, υπάρχει πληθυσμός, σε αντίθεση με την Ανταρκτική που δεν υπάρχει καθόλου. Το μόνο κομμάτι του Καναδά που δεν κατοικείται και τίθεται υπό αμφισβήτηση είναι το μικρό νησί Χανς, το οποίο διεκδικεί και η Δανία. Το σημαντικότερο πρόβλημα που ανακύπτει στην κυριαρχία των αρκτικών κρατών, είναι ο καθορισμός των συνόρων, που στην προκείμενη περίπτωση είναι θαλάσσια και για να επιτευχθεί απαιτείται η συναίνεση της διεθνής κοινότητας. Σχετικά με τα θαλάσσια σύνορα, διαφωνεί με τις ΗΠΑ για τη θάλασσα Μποφόρ[60] και με την Δανία για την διαίρεση της θάλασσας Λίνκολν. Ακόμη ο Καναδάς, σύμφωνα με την αρχή της εθνικής κυριαρχίας, πρεσβεύει ότι ελέγχει το Βορειοδυτικό πέρασμα, θέση που προκάλεσε την αντίδραση της ΕΕ και των ΗΠΑ λέγοντας ότι το πέρασμα ανήκει σε διεθνή ύδατα και τον έλεγχο έχει ο ΙΜΟ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η κρίση που δημιουργήθηκε το 1985, όταν ένα αμερικανικό παγοθραυστικό, το Polar Sea, διέσχισε το βορειοδυτικό πέρασμα χωρίς να ζητήσει την άδεια του Καναδά. Οι Καναδικές κυβερνήσεις του Μάρτιν και Χάρπερ, το 2002 τοποθέτησαν τον δορυφόρο RadarSat-1, προκειμένου να παρακολουθούν την περιοχή. Ο δορυφόρος, αντικαταστάθηκε το 2007 από τον προηγμένο RadarSat-2, ενώ παράλληλα ενισχύθηκαν και οι στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή, αυξάνοντας την δύναμη των Ranger[61]. Οι σχέσεις του Καναδά με την Ρωσία είναι τεταμένες, καθώς η ρωσική κυβέρνηση εξοπλίζεται συνεχώς με πυρηνικά παγοθραυστικά και κάνει γεωτρήσεις στην περιοχή. Αν και η ρωσική κυβέρνηση στη σύσκεψη του Illulisat υποσχέθηκε για ειρηνική επίλυση των διαφορών στην Αρκτική, η πολιτική της προκαλεί αβεβαιότητα (Huebert R.,2012).

ΗΠΑ- Αλάσκα

Η Αλάσκα αναγνωρίστηκε στις 03 Ιανουαρίου του 1959, ως το 49ο κράτος των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ είναι μέλος του Αρκτικού Συμβουλίου, αλλά είναι και η μοναδική αρκτική χώρα η οποία δεν έχει συνυπογράψει την UNCLOS. Η συμφωνία UNCLOS προσδιορίζει πολλούς γεωγραφικούς όρους που συμβάλλουν στην εθνική κυριαρχία, δικαιώματα εκμετάλλευσης και

[60] Αποτελεί τμήμα του Αρκτικού Ωκεανού. Βρίσκεται βόρεια των βορειοδυτικών εδαφών του Καναδά του Γιουκόν και της Αλάσκας.

[61] Οι Rangers είναι στρατιωτικά τμήματα από εθελοντές αυτόχθονες, οι οποίοι ως αποστολή έχουν την προστασία των ντόπιων πληθυσμών, αλλά και την ασφάλεια της περιοχής.

διέλευσης των παγκόσμιων υδάτων. Σύμφωνα με έρευνα των ΗΠΑ το 2008, περίπου το 13% των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου βρίσκοντας στην Αρκτική περιοχή, εκ των οποίων το 1/3 στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)[62] της Αλάσκας. Οι ΗΠΑ θα αποκόμιζαν τεράστια οφέλη από μια επέκταση της ΑΟΖ της Αλάσκας, με τις εξαγωγές πετρελαίου και ορυκτών. Εφόσον όμως οι ΗΠΑ δεν έχουν συνυπογράψει την UNCLOS, δεν έχουν το δικαίωμα υποβολής πρότασης στην επιτροπή «*Limits of the Continental Shelf*» (CLCS), ενώ ακόμη δεν έχουν και το δικαίωμα συμμετοχής σε αποφάσεις που αφορούν την επέκταση των ΑΟΖ άλλων κρατών. Η μεγαλύτερη εταιρεία των ΗΠΑ που δραστηριοποιείται στην περιοχή, είναι η Shell Oil. Οι ΗΠΑ έχουν διαφορές στην περιοχή, με τον Καναδά και την Ρωσία. Η διαφορά με τον Καναδά έγκειται στη θάλασσα Μποφόρ, μια περιοχή που πιστεύεται ότι είναι πλούσια σε πετρέλαιο, φυσικό αέριο και άλλα ορυκτά. Η διαφορά αυτή προϋπήρχε από το 1825, όταν η Βρετανία και Ρωσία υπέγραψαν μια μεταξύ τους Συνθήκη για τα σύνορα μεταξύ Αλάσκας και Γιουκόν. Η συμφωνία κατέγραφε τα χερσαία σύνορα, αλλά δεν όριζε τα θαλάσσια με αποτέλεσμα να υπάρχει ακόμη διαμάχη. Το 1990, οι ΗΠΑ και η Ρωσία, προβήκαν σε διμερή συμφωνία για τα θαλάσσια σύνορα, η οποία δεν επικυρώθηκε ακόμη από τη ρωσική κυβέρνηση (Bunker M.,2013).

Με το λιώσιμο των πάγων, ο Nothern Sea Route και το Northwest Passage θα προσφέρουν συντομότερες θαλάσσιες διαδρομές. Ο Nothern Sea Route σε σχέση με τον Malacca Strait- Suez Canal route μειώνει την απόσταση από το Μούρμανσκ της Ρωσίας στη Γιοκοχάμα της Ιαπωνίας, κατά 7.700 ν.μ ή κατά 55%. Επίσης, η διαδρομή από το Ρότερνταμ στη Γιοκοχάμα, μειώνεται κατά 3.900 ν.μ ή κατά 35%. Η μεταφορά από το Βανκούβερ του Καναδά, στο Ρότερνταμ, μειώνεται κατά 22%. Οι ΗΠΑ ως παγκόσμια υπερδύναμη αναγνωρίζουν τον ανταγωνισμό στην περιοχή. Η Ρωσία συνεχώς εξοπλίζει τον στόλο της με παγοθραυστικά, ενώ η Κίνα παρόλο που είναι αρκτικό κράτος, κατασκευάζει παγοθραυστικά με σκοπό την έρευνα στην περιοχή. Ο Καναδάς, επίσης διαθέτει 6 παγοθραυστικά και η ΕΕ 19. Οι ΗΠΑ σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες μειονεκτούν σε εξοπλισμό στην περιοχή. Τα πιο ισχυρά παγοθραυστικά τους, το Polar Sea και το Polar Star, δεν είναι πλέον λειτουργικά. Οι ΗΠΑ διατηρούν στρατιωτική βάση στην Αλάσκα και αεροπορική βάση στη Θούλη στη Γροιλανδία (Bunker M.,2013).

Σουηδία[63]

Η Σουηδία ως χώρα διατηρεί στενές σχέσεις με τις ΗΠΑ, οι οποίες βασίζονται σε μια κοινή κληρονομιά από το 1638, όταν Σουηδοί μετανάστευσαν στις ακτές του Ντέλαγουερ. Η Σουηδία ήταν από τις πρώτες χώρες που αναγνώρισαν την ανεξαρτησία των ΗΠΑ, το 1783 και από τότε διατηρούν ισχυρή φιλία. Είναι Εταίρος Ενισχυμένων Ευκαιριών (ΕΕΕ) του ΝΑΤΟ και ο ρόλος της είναι ηγετικός στη διεθνή σκηνή. Είναι επίσης μέλος του Παγκόσμιου Συνασπισμού για την ήττα του ISIS, συμμετέχει στο MINUSMA[64], ενώ παράλληλα αποτελεί

[62] Σύμφωνα με το άρθρο 57 της UNCLOS, η ΑΟΖ εκτείνεται στα 200 ναυτικά μίλια από το παράκτιο κράτος, ενώ με το άρθρο 76, η ΑΟΖ μπορεί να επεκταθεί στα 350 ν.μ αν μπορεί να αποδειχτεί η υποθαλάσσια ηπειρωτική επέκταση της χώρας, πρόταση που πρέπει να γίνει αποδεκτή από την επιτροπή ‘’Limits of the Continental Shelf’’ (CLCS), μέσα σε δέκα έτη από την επικύρωση της συμφωνίας από το κράτος.

[63] Sweden Country Fact Sheet: ‘*’US Relations With Sweden’’*, 04 Oct 2019, Political Science Complete, Accession Number 136386327.

[64] Αποστολή Σταθεροποίησης των Ηνωμένων Εθνών στο Μάλι.

και την προστατευτική δύναμη των ΗΠΑ στην Βόρεια Κορέα. Η Σουηδία έχει δεσμευτεί για την προώθηση της παγκόσμιας δημοκρατίας, της ισότητας των φύλων, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διεθνούς ανάπτυξης και βιωσιμότητας. Είναι ένας από τους μεγαλύτερους δωρητές ανθρωπιστικής βοήθειας και ένας από τους πιο σημαντικούς διμερείς εταίρους της USAID. Είναι ένθερμος υποστηρικτής της κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας. Συνεργάζεται στενά με τις ΗΠΑ για την σταθερότητα στη Βαλτική Θάλασσα και την διατλαντική ασφάλεια. Η οικονομία της στηρίζεται σε μεγάλο ποσοστό στις εξαγωγές. Είναι οπαδός της ελεύθερης αγοράς και επιδιώκει να αναπτυχθεί στην Ασία, στις ΗΠΑ και την Νότια Αμερική, αλλά το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της εξακολουθεί να είναι εντός της Ε.Ε. Συμμετέχει στο πρόγραμμα «Απαλλαγή από τη Βίζα», το οποίο επιτρέπει στους υπηκόους των συμμετεχόντων χωρών, να ταξιδεύουν στις ΗΠΑ με διαμονή 90 ημερών ή λιγότερο, χωρίς βίζα. Ανήκει σε πολλούς διεθνείς οργανισμούς όπως Ηνωμένα Έθνη, Ευρωατλαντικό Συμβούλιο Σύμπραξης, Αρκτικό Συμβούλιο, Οργανισμό για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη, στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, στην Παγκόσμια Τράπεζα, στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ενώ παράλληλα είναι και μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Sweden Country Fact Sheet, 2019).

Φιλανδία

Η Φιλανδία έχει πολλά κοινά με την Σουηδία. Είναι και τα δυο μικρά σκανδιναβικά κράτη, με ψυχρό κλίμα, συναινετικά συντεχνιακά πολιτεύματα και προηγμένες μεταβιομηχανικές οικονομίες. Όσον αφορά την κοινωνική πρόνοια και οι δυο χώρες χαρακτηρίζονται ως σοσιαλδημοκρατικές. Η ομοιότητα αυτή οφείλεται στο ότι η Φιλανδία ήταν μέχρι και το 1809, μέρος του Βασιλείου της Σουηδίας. Το ψυχρό κλίμα και η χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα χαρακτηρίζει επίσης και τις δυο χώρες. Τα ψυχρά κλίματα απαιτούν σημαντική ενέργεια για θέρμανση, ενώ ο πληθυσμός τους ζει κυρίως στα νότια. Σε σχέση με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο χωρών. Οι εκπομπές αερίων της Φιλανδίας, είναι περίπου διπλάσιες από αυτές της Σουηδίας τις τελευταίες δεκαετίες. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι η Φιλανδία συνεχίζει να κάνει χρήση του άνθρακα και πετρελαίου για την παραγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας. Καμία από τις δυο χώρες δεν έχει σημαντικά αποθέματα άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου με αποτέλεσμα να τα εισάγουν. Η Σουηδία εισάγει το 42 % του αργού πετρελαίου από τη Ρωσία και το 30% από τη Νορβηγία, όλο το αέριο το εισάγει από τη Δανία και το 88% του άνθρακα από την Αυστραλία. Η Φιλανδία εισάγει το 88% του αργού πετρελαίου της, όλο το φυσικό αέριο και το 54% του άνθρακα από την Ρωσία. Το 2017, η Σουηδία έθεσε ως στόχο την πλήρη εξάλειψη των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου, έως το 2045. Η Φιλανδία ενώ αρχικά δεν ήθελε να αποδεχτεί το Πρωτόκολλο του Κιότο, έγινε μέλος, αλλά συχνά κωλυσιεργεί στην εφαρμογή των κανόνων. Πάντως και οι δυο χώρες ήταν από τις πρώτες που επέβαλλαν εθνικούς φόρους άνθρακα (Gronow A., Ylä-Anttila T., Carson M., Edling C.,2019). Η Φιλανδία και η Σουηδία μετά την Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία υπέβαλαν αιτήσεις ένταξης στο ΝΑΤΟ, τον Μάιο του 2022. Η Φιλανδία έγινε το 31^{ο} μέλος του ΝΑΤΟ στις 04 Απριλίου του 2023, ενώ η αποδοχή της Σουηδίας καθυστερεί λόγω ενστάσεων της Τουρκίας και Ουγγαρίας. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και οι δυο χώρες έγιναν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Archick K., Belkin P., Bowen A., 2023).

Κεφάλαιο 7ο : Οργανισμοί Που Δρουν Στην Περιοχη

7.1 Ευρωπαϊκή Ένωση(ΕΕ)

Η ΕΕ δεν είναι μέλος του Αρκτικού Συμβουλίου, αλλά παρατηρητής και αυτό γιατί αναγνωρίζει τα τεράστια οφέλη που θα έχουν τα παράκτια ευρωπαϊκά αρκτικά κράτη με τις επικείμενες εξελίξεις, ενώ ταυτόχρονα επιθυμεί να εξασφαλίσει ελευθερία πλεύσης στις νέες αρκτικές διαδρομές, στα υπόλοιπα κράτη μέλη της (Bunker W., 2013). Μια άλλη πρόκληση για την ΕΕ, είναι οι επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη που προκαλεί η κλιματική αλλαγή, στην οποία επιδιώκει να προβληθεί ως ηγέτης διεθνώς. Το 2016, σε κοινή ανακοίνωση τους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος της ΕΚΠΠΑ, για την πολιτική της ΕΕ στην περιοχή της Αρκτικής, εστίασαν στα περιβαλλοντολογικά και κλιματικά ζητήματα της περιοχής. Το ενδιαφέρον της ΕΕ για την αρκτική, αυξήθηκε ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, καθώς η περιοχή αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προμηθευτές ενέργειας, κυρίως πετρελαίου και φυσικού αερίου της ΕΕ. Γεωγραφικά στην Αρκτική βρίσκονται κράτη - μέλη της ΕΕ, όπως Δανία, Σουηδία, Φιλανδία και κράτη - μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου[65] (ΕΟΧ) Νορβηγία και Ισλανδία (Dobson, N., Trevisanut, S.,2018).

7.2 NATO

Τα τέσσερα από τα πέντε «Arctic 5» ανήκουν στο NATO, ενώ το πέμπτο το οποίο είναι η Ρωσία, είναι πολιτικά και στρατηγικά αντίθετο (Μπόση Μ.,2018, σ.177). Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η Αρκτική αποτέλεσε κομβικό σημείο αντιπαράθεσης, καθώς και οι δυο υπερδυνάμεις διατηρούσαν πυρηνικά στην περιοχή. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, το στρατηγικό ενδιαφέρον της περιοχής άρχισε να μεταβάλλεται σε οικονομικό και πολιτικό. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, έχει στρέψει το ενδιαφέρον προς τα ανατολικά, με πιθανότητα όμως μετατόπισης της έντασης στα βαλτικά κράτη και την Αρκτική και άμεσους εμπλεκομένους την ΕΕ και το NATO από τη μια και από την άλλη τη Ρωσία με την Κίνα, η οποία συνεχώς αυξάνει την παρουσία της στην περιοχή. Η προσέγγιση της Γροιλανδίας από την Κίνα το 2018, για την ίδρυση ενός από τους μεγαλύτερους σταθμούς εξόρυξης ουρανίου και σπάνιων γαιών, εντείνει περισσότερο το φόβο για προστασία και ασφάλεια στην περιοχή. Η Ρωσική εισβολή στην Κριμαία, το 2014, αποτέλεσε αιτία ελαχιστοποίησής των διαλόγων συνεργασίας μεταξύ Ρωσίας και Δύσης, ενώ η επιθετική πολιτική της πρώτης ανάγκασε κάποιες χώρες της Δύσης να ενισχύσουν τον εξοπλισμό τους, όπως Σουηδία, Καναδά και Αμερική. Παράλληλα, οι ρωσικοί στρατιωτικοί εξοπλισμοί στην περιοχή συνεχώς αυξάνονται και εάν δεν διαδραματιζόταν τα γεγονότα της 24 Φεβ 2022 στην Ουκρανία, η περιοχή της Αρκτικής, πολύ πιθανόν να αποτελούσε το νέο πεδίο εντάσεων (Cinciripini L.,2022).

Μπροστά στην πρόκληση μιας Ρωσίας που από το 2008 δραστηριοποιείται στην περιοχή της Αρκτικής, με πυρηνικά υποβρύχια να εκτελούν υποθαλάσσια περίπολα, καθώς και

[65] Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ) αποτελείται από κράτη-μέλη της ΕΕ και τα τρία κράτη της ΕΟΧ/ΕΖΕΣ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία). Αποτελεί μια εσωτερική αγορά που διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες, με στόχο την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου και προσώπων. Λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου 1994 (Ευρωπαϊκή, Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή).

οπλισμένα πλοία, η Δύση δεν μπορεί να μείνει αδρανής. Οι χώρες που έχουν ιστορία σε δράση στην Αρκτική, όπως ο Καναδάς με το Royal Canadian Navy, η Νορβηγία με το Royal Norwegian Navy, η Βρετανία με το UK Royal Navy και η Αμερική με το U.S Navy, θα πρέπει να θέσουν ως προτεραιότητα την αναβάθμιση του υποβρυχίου εξοπλισμού τους, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις συνθήκες του νέου αρκτικού περιβάλλοντος[66]. Η κλιματική αλλαγή και οι αλλαγές που έχει επιφέρει στο περιβάλλον της Αρκτικής, έχουν αλλάξει τα δεδομένα για τις επιχειρήσεις κάτω από το νερό. Για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων, το ΝΑΤΟ έχει συστήσει το ***Centre for Maritime Research and Experimentation*** (CMRE), στην πόλη La Spezia της Ιταλίας. Αποστολή του κέντρου αυτού είναι να προβλέψει και να μετριάσει τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, όπως και να προσαρμόσει τον στρατιωτικό εξοπλισμό στις απαιτήσεις των νέων δεδομένων (Willet L., 2023). Στη Σύνοδο των Βρυξελλών το 2018, το ΝΑΤΟ κάλεσε τα μέλη του για περαιτέρω ενίσχυση της περιοχής, με στόχο την προστασία των θαλασσίων οδών, τις αμφίβιες επιχειρήσεις και την αντιμετώπιση ενός πιθανού υποβρυχίου πολέμου (Cinciripini L.,2022).

Στις 27 Μάρτιου του 2023, ο γραμματέας του Ρωσικού Συμβουλίου Ασφαλείας Νικολάι Πατρούσεφ, δήλωσε επίσημα ότι θεωρεί τις χώρες του ΝΑΤΟ μέρος της σύγκρουσης στην Ουκρανία, καθώς την προμηθεύουν με όπλα, πληροφορίες και εκπαίδευση, που ως στόχο έχουν την ήττα της Ρωσίας. Ο πόλεμος στην Ουκρανία είχε ως αποτέλεσμα την ρήξη της Ρωσίας με την Δύση και ως εκ τούτου το ***NATO - Russia Council*** (NRC) που ιδρύθηκε στη Ρώμη τον Μάϊο του 2002, με στόχο την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των δυο μερών, άρχισε να ατονεί. Έπειτα από την εισβολή στην Κριμαία, το ΝΑΤΟ αποφάσισε να διατηρήσει το δίαυλο επικοινωνίας, σε επίπεδο όμως πρέσβεων. Μετά την εισβολή το 2014, το NRC πραγματοποίησε 11 συναντήσεις, με τελευταία τον Ιανουάριο του 2022 και πρώτο θέμα της ατζέντας την Ουκρανία (Willet L., 2023).

7.3 NORDEFCO[67]

Η Nordic Defense Cooperation (NORDEFCO) αποτελεί συνεργασία μεταξύ της Δανίας, Φιλανδίας, Ισλανδίας, Νορβηγίας και Σουηδίας. Η συνεργασία υπογράφτηκε τον Νοέμβριο του 2009 και αποτέλεσε συγχώνευση των τριών προηγουμένων συνεργασιών μεταξύ των βαλτικών χωρών, της NORCAPS, NORDAC και NORSUP. Στόχος της, η ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας μεταξύ των μελών της. Αποτελεί συμμαχία συνεργασίας τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο. Η υλοποίηση των αποφάσεων της αφορά καθαρά το εθνικό επίπεδο της κάθε χώρας. Οι συνεδριάσεις γίνονται κάθε δυο χρόνια μεταξύ των υπουργών εθνικής άμυνας των χωρών – μελών. Για τη λειτουργία της NORDEFCO, έχει συσταθεί η **Policy Steering Committee** (PSC) η οποία απαρτίζεται από εκπροσώπους των μελών της. Σε στρατιωτικό επίπεδο οι αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων συναντιούνται δυο φορές κάθε χρόνο. Τον Νοέμβριο του 2017, οι υπουργοί άμυνας των σκανδιναβικών χωρών υπέγραψαν το «Όραμα 2025», το οποίο θέτει 16 στόχους υλοποίησης. Μεταξύ των στόχων αναφέρεται και η στενότερη συνεργασία τους, όχι μόνο σε περιόδους ειρήνης, αλλά και σε περιόδους κρίσης. Στόχο της NORDEFCO αποτελεί επίσης και η συνεργασία με τις βαλτικές

[66] Με το λιώσιμο των πάγων και την ανάμειξη των φρέσκων νερών με το ήδη υπάρχων, μεταβάλλεται η ποσότητα άλατος και επηρεάζεται η ακουστική των υποθαλάσσιων στρωμάτων.
[67] https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco

χώρες, για αποτροπή γεγονότων παρόμοιων με την περίπτωση της Κριμαίας. Όπως αναφέρει η Σουηδία σε επίσημη έκθεση της το 2016 : «το μόνο κράτος στη γειτονιά της Σουηδίας που στο άμεσο μέλλον, θα μπορούσε ενδεχομένως να εμπλακεί σε στρατιωτική επίθεση εναντίον των γειτόνων του, είναι η Ρωσία» (Moller J.E.,2019).

Κεφάλαιο 8ο : Σημαντικότερα Κράτη Παρατηρητές

8.1 Κίνα

Είναι ευρέως γνωστό ότι η Κίνα είναι ένα από τα πιο σημαντικά ενδιαφερόμενα κράτη για την περιοχή της Αρκτικής, αν και δεν ανήκει γεωγραφικά εκεί. Επίσημα έγινε ενεργό μέλος – παρατηρητής του ΑC το 2013. Ιστορικά οι Κινέζοι εμπειρογνώμονες δείχνουν χάρτες του 15ου αιώνα, με την Κινεζική αυτοκρατορία να αγγίζει τα σύνορα της Αρκτικής. Η Κίνα το 1925, προσχώρησε στη ***Συνθήκη της Σπιτσβέργης***[68] του 1920. Κλιματικά η Κίνα επηρεάζεται περισσότερο από τη μετεωρολογία της περιοχής, σε σχέση με τα υπόλοιπα μη αρκτικά κράτη. Σύμφωνα με μελέτη, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ανοιξιάτικης συγκέντρωσης πάγου στην Αρκτική και των κινεζικών καλοκαιρινών βροχοπτώσεων. Όσο αφορά το ανθρωπιστικό – κοινωνικό στοιχείο, η Κίνα διατηρεί εθνότητες στην περιοχή της Αρκτικής. Ακόμη, η Κίνα διαθέτει εμπειρία στην διακυβέρνηση για την βιώσιμη ανάπτυξη. Μια σειρά από παγκόσμια ζητήματα που αφορούν την Αρκτική, όπως διατήρηση των θαλάσσιων δικαιωμάτων και συμφερόντων, θέματα που αφορούν την ανθρωπότητα και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, καθώς και το σύστημα πλοήγησης στα παγωμένα νερά της περιοχής, την καταστούν κοινωνό στην εξεύρεση λύσεων και πολιτικών. Η Κίνα κατασκεύασε το 2004 στο νησί Σβάλμπαρντ, μόνιμο ερευνητικό κέντρο *τον **Σταθμό του Κίτρινου Ποταμού της Αρκτικής*** στα πλαίσια της Συνθήκης της Σπιτσβέργης. Ιδιαίτερο είναι επίσης το ενδιαφέρον της για την ναυσιπλοΐα στην περιοχή και αυτό φαίνεται από τις πολλαπλές προτάσεις για τη σχετική νομοθεσία, οι οποίες εκτός από την ρύπανση των πλοίων, αναφέρονται επίσης και στην εκπαίδευση πληρωμάτων για την πλοήγηση στις ιδιαίτερες συνθήκες της περιοχής (Bai J.1 & Zhu K.,2023). Όταν το 2018 το Αρκτικό Συμβούλιο αναγνώρισε τις χώρες «εγγύς στην Αρκτική», το Πεκίνο άρχισε να προετοιμάζει το έδαφος, για τη δημιουργία του «Πολικού Δρόμου του Μεταξιού», πράγμα που δημιούργησε ανησυχίες στη Μόσχα, καθώς έβλεπε να εμπλέκονται και άλλοι στη σφαίρα επιρροής της. Ο Nothern Sea Route (NSR) δεν θα μειώσει μόνο κατά 40% το χρόνο για την εμπορική μεταφορά, από την Ασία στην Ευρώπη, αλλά θα δημιουργήσει ταυτόχρονα και διαμάχες για το ποιος θα ελέγχει αυτή την θαλάσσια οδό. Η Κίνα έχει προσεγγίσει την Γροιλανδία για την κατασκευή ορυχείων ουρανίου και «σπάνιων γαιών»[69], ενώ το 2013 έχει υπογράψει συμφωνία με την Ισλανδία για ελεύθερο εμπόριο (Willet L., 2023).

[68] Η Συνθήκη της Σπιτσβέργης, η μετέπειτα Συνθήκη του Σβάλμπαρντ, είναι μια συμφωνία που υπογράφτηκε το 1920 στο Παρίσι και τέθηκε σε ισχύ στις 14 Αυγούστου του 1925. Αρχικά την υπέγραψαν οι ΗΠΑ, Μεγάλη Βρετανία, Δανία, Γαλλία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία και Σουηδία. Από το 2018 και έπειτα, προσχώρησαν επιπλέον 46 κράτη. Σύμφωνα με τη Συνθήκη, το αρχιπέλαγος του Σβάλμπαρντ ανήκει και κυβερνάται από την Νορβηγία, όμως τα κράτη που συμμετέχουν στη συμφωνία, έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τους φυσικούς πόρους και να διεξάγουν έρευνα στην περιοχή. Από τις συμμετέχουσες χώρες μόνο η Ρωσία και η Νορβηγία προχώρησαν στην εξόρυξη άνθρακα, οι υπόλοιπες χώρες διεξάγουν μόνο έρευνα (https://polarpedia.eu/en/svalbard-treaty/)

[69] Οι «σπάνιες γαίες» παρά το όνομα τους, είναι σχετικά εύκολο να βρεθούν, καθώς υπάρχουν σε μεγάλες ποσότητες στη Γη. Λόγω των γεωχημικών ιδιοτήτων τους, δεν είναι εύκολη η πρόσβαση τους σε ποσότητες ικανές ή εύκολα διαχειρίσιμες. Υπάρχουν 17 είδη τέτοιων γαιών, το scandium, yttrium, lanthanum, cerium, praseodymium, neodymium, promethium, samarium, europium, gadolinium, terbium, dysprosium, holmium, erbium, thulium, ytterbium και lutetium. Η χρήση τους είναι κυρίως στην υψηλή τεχνολογία και ο διαχωρισμός τους εξαιρετικά ρυπογόνος για το περιβάλλον (Μπόση Μ.,2018, σ.182,183).

8.2 Βρετανία

Η Βρετανία αποτελεί χώρα συνεργάτη του Αρκτικού Συμβουλίου, αλλά είναι και μια χώρα που τα συμφέροντα της συνδέονται στενά με την περιοχή της Αρκτικής. Το ενδιαφέρον της για την περιοχή εκδηλώθηκε 400 χρόνια πριν, όταν Βρετανοί επιστήμονες, εξερευνητές εταιρίες και πλοία διέσχιζαν την περιοχή, με σκοπό να την χαρτογραφήσουν και να εξερευνήσουν τον πλούτο της. Αργότερα, κατά τον Β' ΠΠ η περιοχή αποτέλεσε γεωστρατηγικό σημείο υψηλού ενδιαφέροντος, καθώς οι θάλασσες της Νορβηγίας και του Μπάρεντς αποτέλεσαν το σημείο από το οποίο περνούσαν τα πλοία για ανεφοδιασμό της Σοβιετικής Ένωσης. Ακόμη, η βόρεια Νορβηγία αποτέλεσε περιοχή διαπληκτισμών μεταξύ Γερμανίας και Συμμάχων, λόγω του ότι η πρώτη προσπάθησε να εγκαταστήσει μετεωρολογικούς σταθμούς στην περιοχή, οι οποίοι θα προσέφεραν χρήσιμες πληροφορίες για τον πόλεμο. Καίριος ήταν ο ρόλος της περιοχής και κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, καθώς από εκεί το ΝΑΤΟ εξασφάλιζε την αποτροπή μιας πιθανής εισβολής της Σοβιετικής Ένωσης από τον Βόρειο Ατλαντικό. Η σοβιετική χερσόνησος Κόλα, ήταν μια στρατικοποιημένη περιοχή, με βαρύ εξοπλισμό. Η συμμετοχή της Βρετανίας επίσης κατά τον δεύτερο Ψυχρό Πόλεμο (1970-1980) υπήρξε έντονη, με την Αρκτική να μπαίνει επίσημα στον στρατηγικό σχεδιασμό της Βρετανικής κυβέρνησης. Η Βρετανία θεωρούσε τον εαυτό της κύριο υπερασπιστή της Γροιλανδίας και Ισλανδίας, σε μια πιθανή εισβολή των Ρώσων από την Νορβηγία. Το 1991, η Βρετανία εγκαθίδρυσε επιστημονικό σταθμό στο Svalbard, ο οποίος πλέον υπάγεται στο British Antartic Survey (BAS), το αρμόδιο όργανο της βρετανικής κυβέρνησης για την Αρκτική. Με αυτόν τον τρόπο, καθώς και με αποστολές στρατιωτικής συνεκπαίδευσης με Καναδά και Νορβηγία (χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ), η Βρετανία συνεχίζει την παρουσία της στην περιοχή. Μετά το 2007, οι δραστηριότητες της στην περιοχή άρχισαν να αποκτούν όλο και μεγαλύτερη προβολή, λόγω της δημοσιοποίησης διαφόρων περιβαλλοντολογικών θεμάτων από ακτιβιστές, όπως π.χ την Greenpeace (Denpledge D.,2013). Οι σχέσεις της με τη Ρωσία θεωρούνται ασταθείς, ιδιαίτερα στην περιοχή, καθώς η Ρωσία θεωρεί ότι η Αρκτική με τον πλούτο που διαθέτει σε ενέργεια και μεταλλεύματα, αποτελεί το μέλλον της πολιτικής και της οικονομίας της. Αναγνωρίζει όμως, ότι η Ρωσία επιθυμεί να παραμείνει η περιοχή χαμηλής έντασης και ότι δίνει βαρύτητα στην ανάπτυξη μέσω της διεθνούς συνεργασίας. Ο ενεργειακός πλούτος της περιοχής είναι ιδιαίτερα ελκυστικός για την Βρετανία, καθώς διαθέτει μεγάλες εταιρείες πετρελαίου και επιθυμεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις (Μπόση Μ.,2018, σ.169).

Κεφάλαιο 9ο: Η Ενέργεια ως Συντελεστής Διαμόρφωσης Γεωπολιτικής στην Αρκτική

Τα κράτη εξαρτώνται από την ενέργεια προκειμένου να υπάρξουν και να αναπτύξουν τις οικονομίες τους. Από την ενέργεια εξαρτάται η καθημερινή διαβίωση των πολιτών, η στρατιωτική δύναμη, το ναυτικό, η αεροπορία, η ύπαρξη και η εξέλιξη της τεχνολογίας. Η ενέργεια καθορίζει τις εξωτερικές σχέσεις ενός κράτους με τα άλλα κράτη, είτε αυτό λειτουργεί ως προμηθευτής, είτε αποτελεί καταναλωτή τους. Η ασφάλεια ενός κράτους εξαρτάται άμεσα από την ενέργεια και αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία της πολιτικής του. Η ενεργειακή ασφάλεια υφίσταται σε ένα κράτος όταν οι ενεργειακές πηγές του είναι αρκετές, ώστε να καλύπτουν όλες τις κοινωνικές, στρατιωτικές και οικονομικές δραστηριότητες του. Όταν αυτές δεν επαρκούν, τότε δημιουργείται πρόβλημα ασφάλειας και ισχύς, για αυτό και η διασφάλιση της αποτελεί μέλημα όλων των κρατών. Είναι προφανές ότι τα αρκτικά κράτη αυξάνουν συνεχώς τις δυνατότητες δράσης τους στην περιοχή, ενώ παράλληλα προσπαθούν να κατοχυρώσουν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα. Η Ρωσία έχει αυξήσει τον εξοπλισμό της σε παγοθραυστικά πλοία, ενώ ακόμη έχει τοποθετήσει και στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ παρακολουθεί αυτές τις εξελίξεις, ενώ από το 2011 η Αμερικανική Σχολή Άμυνας έχει αφιερώσει ένα ολόκληρο κείμενο στη «Ρωσία στην Αρκτική», χαρακτηρίζοντας ως επιθετικές τις τάσεις της στην περιοχή. Ο Καναδάς, επίσης εξοπλίζεται με παγοθραυστικά και περιπολικά πλοία ανοιχτής θαλάσσης, ενώ έχει αρχίσει να εκπαιδεύει το στρατιωτικό προσωπικό του στην περιοχή της Αρκτικής. Το ΝΑΤΟ έχει αναπτύξει δραστηριότητες, με την άσκηση «Clod Response 2012»[70] να λαμβάνει χώρα στην περιοχή. Οι ΗΠΑ πέραν της στρατιωτικής δραστηριότητας στην περιοχή, το 2009 εξέδωσαν το «Arctic Roadmap»[71], το οποίο παρέχει οδηγίες και τονίζει την πιθανότητα ανέλιξης έντασης στην περιοχή στα πλαίσια του ανταγωνισμού των φυσικών πόρων της περιοχής (Salem H. & Pincus R., 2015).

Η Ρωσία έχει εγείρει την προοπτική πολέμου στην Αρκτική, πολύ νωρίτερα, καθώς παρατηρεί τα έθνη να αγωνίζονται για τον έλεγχο των συνεχώς μειωμένων ενεργειακών αποθεμάτων του κόσμου. Η στρατηγική εθνικής ασφάλειας της Ρωσίας, προσδιορίζει τα ανεκμετάλλευτα ενεργειακά αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στα σύνορα της, ως πηγή πιθανής στρατιωτικής σύγκρουσης. Από την στιγμή που δεν έχουν οριστεί συνοριακές συμφωνίες μεταξύ των γειτονικών χωρών και η υπερθέρμανση του πλανήτη θα καταστήσει την ενεργειακή εκμετάλλευση της περιοχής εφικτή, δεν μπορεί να αποκλειστεί μια στρατιωτική σύγκρουση. Οι ΗΠΑ, η Νορβηγία, ο Καναδάς και η Δανία, αμφισβητούν την αξίωση της Ρωσίας για ένα τμήμα της υφαλοκρηπίδας της στη Δυτική Ευρώπη που πιστεύεται ότι περιέχει δισεκατομμύρια τόνους πετρελαίου και φυσικού αερίου. Ο Πούτιν έχει κατηγορήσει ανοιχτά τη Δύση, ότι «*πολλές συγκρούσεις, ενέργειες εξωτερικής πολιτικής και διπλωματικές κινήσεις μυρίζουν πετρέλαιο και φυσικό αέριο*». Στο παρελθόν, ο Ντιμίτρι Ρογκόζιν, Ρώσος πρεσβευτής στο ΝΑΤΟ, προειδοποίησε τη συμμαχία να μην αναμειχθεί στην Αρκτική, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι «*δεν έχουν τίποτα να κάνουν εκεί*», ενώ ο υπουργός

[70] Άσκηση μεγάλης κλίμακας που συμμετείχαν χώρες του ΝΑΤΟ και Σουηδικό προσωπικό, για την στρατιωτική εκπαίδευση σε αρκτικές συνθήκες.
[71] Οδηγίες που περιλαμβάνουν τομείς δράσεις, στρατηγικούς στόχους και επιθυμητά αποτελέσματα στην περιοχή.

Εξωτερικών Σεργκέι Λαβροφ είχε επικρίνει τη Νορβηγία, μέλος του ΝΑΤΟ για συμμετοχή της σε στρατιωτικές ασκήσεις που βασίζονται σε «*σύγκρουση για την πρόσβαση σε πόρους*» (Halpin T., 2009, σ.9).

Ένας άλλος σημαντικός ενδιαφερόμενος «παίκτης» στην περιοχή της Αρκτικής, είναι η Κίνα, η οποία το 2018 εξέδωσε την πρώτη «λευκή βίβλο» για την πολιτική της στην περιοχή. Σύμφωνα με αυτή, παροτρύνει τις κινεζικές εταιρίες να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη των πόρων πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή. Όμως η Κίνα, δεν διαθέτει κανένα γεωγραφικό πλεονέκτημα για τη συμμετοχή της στην ανάπτυξη της ενέργειας στην Αρκτική, με τις ΗΠΑ και άλλες αρκτικές χώρες να προσπαθούν να εμποδίσουν την δραστηριότητα της. Η Κίνα συμμετείχε ως συνεργάτης της Ρωσίας, στο έργο φυσικού αερίου στο **Yamal,** το οποίο έχει τεθεί σε λειτουργία από το 2017. Μετά την κατασκευή του Yamal, η Κίνα συνεργάστηκε με τη Ρωσία στην κατασκευή έργου υγροποιημένου φυσικού αερίου το **Sino- Russian Arctic 2**, έργο το οποίο παρέχει τη δυνατότητα της πλωτής πρόσβασης στην Κίνα, αλλά ταυτόχρονα αναβαθμίζει και την ενεργειακή της ασφάλεια. Το έργο στο Yamal περιλαμβάνει την ανάπτυξη, επεξεργασία, υγροποίηση και θαλάσσιες μεταφορές αερίου σε όλο τον κόσμο. Το έργο υλοποίησαν οι εταιρείες China National Petroleum Corporation (CNPC) και China Silk Road Fund, η Ρωσική εταιρεία Novatec και η Γαλλία με ποσοστά 20%, 9,9%, 50,1 και 20% αντίστοιχα. Το «**Arctic 2»**, το δεύτερο έργο υγρού φυσικού αερίου στην περιοχή, αναπτύχθηκε από τη ρωσική Novatec, η οποία κατέχει το 60% των μετοχών του έργου και από εταιρείες της Κίνας και της Γαλλίας. Το έργο αναμένεται να ολοκληρωθεί πλήρως το 2025 (Zhang, Ke, Hu, Maixiu, Dang, 2022).

Η Κίνα έχει συνάψει συνεργασία με την Βραζιλία για την περιοχή της Αρκτικής. Οι δυο χώρες συνεργάζονται ήδη σε θέματα ενέργειας, τροφής, υποδομών και καλλιέργειας με στόχο να μειώσουν την εξάρτηση τους από τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Η πρώτη τους κοινή στρατηγική εκδόθηκε το 1993, ακολούθησε η επόμενη το 2014 και 15 εμπορικές συμφωνίες το 2023. Η Κίνα αποτελεί στενό εμπορικό συνεργάτη της Βραζιλίας, εδώ και 13 χρόνια. Αν και οι δυο χώρες δεν είναι αρκτικά κράτη, έχουν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους στην περιοχή, ενώ υπήρξαν και ενεργά μέλη στο Antarctic Treaty System (ATS)[72]. Η Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότιος Αφρική, οι λεγόμενες ***BRICS countries***, έχουν προβεί σε κοινή δήλωση το 2014, σχετικά με το ενδιαφέρον τους για τις εξελίξεις στις πολικές περιοχές. Το 2021, ιδρύθηκε το AWG (Arctic Working Group) με σκοπό να επισημάνει τη στενή σύνδεση της Βραζιλίας με την Αρκτική, σε επίπεδο οικονομικό, γεωπολιτικό, στρατηγικό και περιβαλλοντολογικό. Το πρωταρχικό ενδιαφέρον της Βραζιλίας επικεντρώθηκε στον ερευνητικό τομέα και στη γνώση που κατείχαν λόγω του PROANTAR. Μια πιθανή άνοδος της στάθμης των θαλασσών, θα προκαλέσει πρόβλημα στα παράκτια της Βραζιλίας, στα οποία κατοικεί το 60% του πληθυσμού της. Η Αρκτική όμως δεν παύει να αποτελεί και οικονομική ευκαιρία για την Βραζιλία, η οποία αποτελεί τον 8^{ο} μεγαλύτερο καταναλωτή ενέργειας στον κόσμο. Η εξωτερική πολιτική της Βραζιλίας, ήταν η αιτία να αναγνωριστεί ως παγκόσμιος ηγέτης στα θέματα κλιματικής αλλαγής. Η συνεργασία Κίνας - Βραζιλίας θα αποτελέσει ευκαιρία για την πρώτη να μετριάσει την θεωρία που την θέλει ως παγκόσμια απειλή, ενώ παράλληλα η τεχνογνωσία της Βραζιλίας σε θέματα κλίματος στην Κρυόσφαιρα[73], στο πολικό οικοσύστημα

[72] Η Βραζιλία είναι ενεργό μέλος του ATS από το 1975 και έχει αναπτύξει ερευνητικό πρόγραμμα στην περιοχή της Ανταρκτικής (PROANTAR) από το 1983.
[73] Περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία από την επιφάνεια της Γης όπου το νερό βρίσκεται σε στερεά μορφή.

και την ατμόσφαιρα των ωκεανών, θα αποτελέσει σημαντικό πλεονέκτημα για την Κίνα (Gao F.,2023).

Οι προκλήσεις στην ενεργειακή ασφάλεια, στο διαμερισμό και την εξόρυξη του φυσικού ορυκτού πλούτου, όπως και οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στην Αρκτική, δεν άφησαν αδιάφορες και πολλές άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, όπως την Τουρκία. Από το 2000 Τούρκοι ερευνητές ξεκίνησαν να εργάζονται στην περιοχή της Αρκτικής, προκειμένου να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους. Το 2015, το ΑC απέρριψε πρόταση της Τουρκίας να γίνει κράτος- παρατηρητής. Το 2018, η Τουρκία ίδρυσε το Εθνικό Πρόγραμμα Επιστημών της Πολιτικής Επιστήμης, με στόχο την αξιολόγηση των εθνικών στρατηγικών στις πολικές περιοχές, ενώ το 2019 απέστειλε την πρώτη τουρκική αποστολή στην αρκτική με στόχο την επιστημονική μελέτη. Η Τουρκία επρόκειτο να επανυποβάλει νέα πρόταση παρατηρητή στο ΑC. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε Ανώτερος Τούρκος Σύμβουλος στον Τομέα της Αμυντικής Βιομηχανίας : «*Υπάρχει μια πολύ σοβαρή ποσότητα πόρων πετρελαίου και φυσικού αερίου σε αυτή την περιοχή και οι μέρες που η ανθρωπότητα μπορεί να έχει πρόσβαση σ' αυτή πλησιάζουν. Αυτό από μόνο του είναι ένα νέο ενεργειακό κέντρο του μέλλοντος, μια νέα Μέση Ανατολή*» (Biresselioglou M., 2022).

Κεφάλαιο 10ο : Επίλογος - Συμπεράσματα

Η κλιματική αλλαγή έχει φέρει κυριολεκτικά αλλά και μεταφορικά την Αρκτική από το κρύο στο θέατρο των διεθνών σχέσεων, με νέες οικονομικές ευκαιρίες να εμφανίζονται λόγω της προσβασιμότητας στον ορυκτό πλούτο που θα δημιουργήσει το λιώσιμο των πάγων. Οι θαλάσσιες διεκδικήσεις από τα κράτη της περιοχής και οι διπλωματικές κινήσεις για την διεκδίκηση τους, σκιαγραφούν μια πάλη που φαινομενικά μοιάζει με τον ερχομό ενός νέου Ψυχρού Πολέμου (Hough P., σ.384). Εκτός των κρατών που δρουν στην περιοχή, ενδιαφέρον έχουν επιδείξει και τρίτες χώρες όπως η Κίνα, οι οποίες γεωγραφικά δεν ανήκουν στην Αρκτική. Το γεγονός ότι η δυνατότητα εξόρυξης των ορυκτών ακόμη δεν είναι αυξημένη, έχει αποτρέψει την πρόκληση θερμών επεισοδίων. Αξιοσημείωτο παράδειγμα αποτελεί η διαφωνία μεταξύ Ρωσίας και Νορβηγίας, για τη θάλασσα Μπάρεντς, η οποία αναδείχτηκε ως θέμα το 1967, όταν η τότε Νορβηγία προσέγγισε τη Ρωσία με σκοπό να επιλύσουν τις διαφορές τους. Η διαφωνία κράτησε πάνω από 40 χρόνια και διευθετήθηκε με συμφωνία το 2010, ενόψει της προοπτικής κοινής εξόρυξης των κοιτασμάτων της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας (Η.Υ)[74]. Η Νορβηγία είχε αρχίσει να διαπραγματεύεται τα σύνορα της και με τη Μεγάλη Βρετανία, με την οποία κατέληξε σε συμφωνία το 1978. Το 1980, η Ισλανδία έγειρε διεκδίκηση από τη Νορβηγία σχετικά με τη θαλάσσια ζώνη προς το Γιαν Μαγιέν. Η Δανία ήγειρε αργότερα παρόμοια διεκδίκηση, στην οποία η Νορβηγία δεν συναίνεσε με αποτέλεσμα να προσφύγει στο Δικαστήριο της Χάγης, Η απόφαση του Δικαστηρίου το 1993, ήταν 60-40 υπέρ της Νορβηγίας. Σύμφωνα με τη Συμφωνία του 1924, το νησί Σβάλμπαρντ ανήκει στην Νορβηγία, κάτι το οποίο δεν έχει αμφισβητηθεί, έχουν όμως αμφισβητηθεί τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ Σβάλμπαρντ και Γροιλανδίας, για τα οποία κατέληξαν σε μεταξύ τους συμφωνία το 2006, έπειτα από διετείς διαπραγματεύσεις. Μεταξύ του Καναδά και της Δανίας υπάρχει διαφωνία για τη νήσο Χανς, οι διαπραγματεύσεις των οποίων δεν έχουν καταλήξει ακόμη σε συμφωνία. Μεταξύ του Καναδά και των Η.Π.Α, υπάρχει διαφορά για τη θέση του θαλασσιού συνόρου, που οριοθετεί διαφιλονικούμενη περιοχή 21.000 ν.μ. Η διαφωνία ήρθε στο προσκήνιο το 1970, όταν ο Καναδάς παραχώρησε άδειες για το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο[75]. Οι ΗΠΑ ισχυρίζονται την οριοθέτηση της γραμμής στη βάση της ίσης απόστασης. Όλες οι διαπραγματεύσεις των συμφωνιών που αναφέρθηκαν στηρίζονται στην αρχή της μέσης απόστασης, με αποτέλεσμα την εκχώρηση ίσων περιοχών. Για την Αρκτική, δυο υποθαλάσσιες κορυφογραμμές έχουν ιδιαίτερη σημασία, η Μεντελέεφ και η Λομονόσοφ, οι οποίες μπορούν να παρέχουν το δικαίωμα προέκτασης της Η.Υ σε 350 ν.μ (Σιούσιουρας Π., Χρυσοχόου Γ., Μπαξεβάνη Ε.,2019,σ. 400-406).

Αν και οι γεωγραφικές και κλιματικές συνθήκες στην περιοχή συνιστούν δυσκολίες για αναπτυξιακές δραστηριότητες, η σημασία της ολοένα και αυξάνεται, για αυτό και παρατηρούμε τα αρκτικά και μη αρκτικά κράτη, να διαμορφώνουν ανάλογες στρατηγικές. Τα παγκόσμια αποθέματα ενέργειας συνεχώς στερεύουν, με αποτέλεσμα να εντείνεται το ενδιαφέρον για την εξεύρεση νέων πόρων. Η παγκόσμια ευαισθητοποίηση στην κλιματική

[74] Για την Αρκτική οι οριοθετήσεις της Η.Υ έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφού η επέκταση της στα 350 ν.μ, θα έδινε τη δυνατότητα πρόσβασης στους φυσικούς πόρους του υπεδάφους.

[75] Ο βυθός κάτω από τη διαφιλονικούμενη περιοχή, σύμφωνα με το Canada National Energy Board, είναι πλούσιος σε ορυκτά μεταλλεύματα τα οποία εκτιμώνται να ανέρχονται σε 1,7 δις. κ.μ, ποσότητα που θα μπορούσε να λύσει το ενεργειακό πρόβλημα του Καναδά για 20 χρόνια.

αλλαγή και στις επιπτώσεις της, οδηγεί στην ανεύρεση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στρέφει το ενδιαφέρον πάλι προς την περιοχή της Αρκτικής. Η εξόρυξη των ορυκτών πηγών από τη μια, εγείρει το ενδιαφέρον και προκαλεί αντικείμενο ανταγωνισμού μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών, όπως π.χ στην κορυφογραμμή Λομονόσοφ και από την άλλη δημιουργεί αρνητικές περιβαλλοντολογικές επιπτώσεις. Για τη δίκαιη εκμετάλλευση των πόρων, απαιτούνται μελέτες για τη βιώσιμη εξόρυξη και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ντόπιων πληθυσμών. Επιπλέον, η βαριά χρήση της Αρκτικής διαδρομής που θα επακολουθήσει, θα οδηγήσει σε περαιτέρω θέρμανση και λιώσιμο των παγετώνων, που με τη σειρά του θα αναγκάσει τους κατοίκους αρκετών παράκτιων περιοχών να μετατραπούν σε περιβαλλοντολογικοί πρόσφυγες. Μεγάλη απειλή εμφανίζεται και στην βιοποικιλότητα του οικοσυστήματος, με την τεράστια ρύπανση που θα προκληθεί από την αύξηση της θαλάσσιας κυκλοφορίας (πετρελαιοκηλίδες και λύματα) η οποία είναι δύσκολο να μετριαστεί σε μια θάλασσα που καλύπτεται με πάγο (Biresselioglou M., Demir M., Solak B., Altinci S.,2022).

Οι δυο πόλοι του πλανήτη Γη, Αρκτική και Ανταρκτική είναι οι περιοχές οι οποίες δεν είναι πλήρως εκμεταλλεύσιμες λόγω του ότι δεν έχουν καθοριστεί πλήρως τα κυριαρχικά δικαιώματα των παράκτιων κρατών. Συγκεκριμένα για την Ανταρκτική, το 1958 έχει υπογραφεί η **Συνθήκη της Ανταρκτικής**, σύμφωνα με την οποία η ήπειρος αυτή θεωρείται **terra nullius**, δηλαδή ουδέτερο έδαφος, στο οποίο κανένα κράτος δεν μπορεί να ασκήσει κυριαρχικά δικαιώματα. Έτσι, ο νότιος πόλος παρόλο που διαθέτει πλούσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων (πετρέλαιο, φυσικό αέριο), άνθρακα και άλλα σιδηρομεταλλεύματά, έχει διασφαλισμένη ειρήνη, εφόσον εξαιρείται από το παιχνίδι των κυριαρχικών δικαιωμάτων (Τσάλτας Γ., 2011,σ.51). Δεν ισχύει όμως το ίδιο και για την Αρκτική, η οποία καθίσταται ακόμη πιο ελκυστική για τα αποθέματα ενέργειας, εφόσον δεν υπάρχουν δεσμεύσεις όπως στην Ανταρκτική που να απαγορεύουν την άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων των παράκτιων κρατών. Η εξωτερική συμπεριφορά των κρατών έχει συνδεθεί με το εμπόριο και την οικονομική τους πολιτική. Ο οικονομικός φιλελευθερισμός που κυριαρχεί σήμερα όμως, μπορεί να αποφέρει και πόλεμο καθώς οι καπιταλιστικές οικονομίες στην προσπάθεια τους να προωθήσουν τα αγαθά τους ή να επενδύσουν τα κεφάλαια τους σε προσοδοφόρες αγορές του εξωτερικού, έρχονται σε σύγκρουση με τον προστατευτισμό άλλων κρατών και συχνά σε πόλεμο (Κουσκουβέλης Η.,2007, σ.379).

Η έλλειψη των ενεργειακών αποθεμάτων και η σπουδαιότητα τους στην ανάπτυξη της ισχύς ενός κράτους, μας γυρνάνε και πάλι στην ρεαλιστική θεωρία, σύμφωνα με την οποία το διεθνές σύστημα είναι άναρχο και ανταγωνιστικό. Επιδιωκόμενο όφελος των κρατών είναι η επιβίωσή και η εθνική τους ασφάλεια και μέσο για την επίτευξη τους, η ισχύς, ιδιαίτερα η στρατιωτική ισχύς. Οι κανόνες εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ισχυρών, όπως συγκεκριμένα ανέφερε ο Θουκυδίδης: «ο ισχυρός επιβάλλει ότι του επιτρέπει η δύναμή του και ο ασθενής παραχωρεί ότι του επιβάλλει η αδυναμία του» (Κουσκουβέλης Η.,2000,σ.36). Η περιοχή της Αρκτικής είναι αναμφίβολά περιοχή ανταγωνισμού που με το χρόνο θα ενεργοποιείται, καθώς οι μεταβολές του φυσικού περιβάλλοντος λόγω της κλιματικής αλλαγής θα γίνονται εντονότερες. Μπορεί μέχρι τώρα οι διαφωνίες των κρατών να λυνόταν με συναίνεση και συνεργασία, όμως οι συντελεστές ισχύος ήταν διαφορετικοί. Η Κίνα συνεχώς αναπτύσσει τη δραστηριότητα της στην περιοχή, ενώ η Ρωσία συνεχώς εξοπλίζεται και σύμφωνα με το δίλημμα ασφαλείας, οι ΗΠΑ, όπως και οι βαλτικές και σκανδιναβικές χώρες δεν μπορούν να μείνουν άπραγες. Αποτέλεσμα, η αυξανόμενη στρατιωτική παρουσία στην περιοχή, τόσο από

την πλευρά της Ρωσίας, όσο και από την πλευρά της Δύσης. Όλοι προετοιμάζονται για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις. Έως το 2040, η πολική οδός αναμένεται να είναι ανοιχτή μέχρι και δύο μήνες, ποιος θα επωμιστεί το όφελος της «θαλάσσιας λεωφόρου» και ποιοι είναι αυτοί που θα εκμεταλλευτούν τον υποθαλάσσιο πλούτο; Τα γεγονότα του Φεβρουαρίου του 2022 στην Ουκρανία μας υπενθυμίζουν ότι η Ρωσία παρόλο που συμμετέχει σε διεθνείς οργανισμούς, δεν ασπάζεται τη φιλελεύθερη θεωρία που θέλει τις διαφορές να λύνονται μέσω της συνεργασίας, αλλά είναι οπαδός του κλασικού ρεαλισμού, όπου το κάθε κράτος προσπαθεί να επιβιώσει και να επιβάλλει την κυριαρχία του, ιδιαίτερα όταν θίγονται τα συμφέροντά του.

Κεφάλαιο 11ο : Παραρτήματα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

Διεθνείς Πρωτοβουλίες για το Περιβάλλον

Χρονολογία	Δράση
1946	Διεθνής Συνθήκη για τη Ρύθμιση της Φαλαινοθήριας
1950	Ίδρυση του Παγκόσμιου Μετρολογικού Σταθμού
1959	Συνθήκη για την Ανταρκτική
1972	Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον
1973	Συνθήκη για το Διεθνές Εμπόριο Ειδών προς Εξαφάνιση
1982	Συνθήκη του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS)
1985	Συνθήκη της Βιέννης για την Προστασία της Ζώνης του Όζοντος
1987	Έκθεση της Επιτροπής Brundland η οποία υπογραμμίζει την βιώσιμη ανάπτυξη
1987	Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τις Ουσίες που Καταστρέφουν την Τρύπα του Όζοντος
1988	Ιδρύεται το Διεθνές Πάνελ για την Κλιματική Αλλαγή
1992	Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, γνωστή και ως «Σύνοδος για τη Γη»
1997	Πρωτόκολλο του Κιότο
2009	Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ στην Κοπεγχάγη για την Κλιματική Αλλαγή

Κεφάλαιο 12ο : Βιβλιογραφία – Πηγές

12.1 Βιβλία

12.1.1 Ξενόγλωσσα:

- Baylis John & Smith Steve, «Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις» , Επιμ. Κώστας Υφαντής, Εκδόσεις Επίκεντρο, 2013
- Cassese Antonio, «*Διεθνές Δίκαιο*», 2005, Oxford University, Μετάφραση στα Ελληνικά, με Επιμέλεια Φωτεινή Παζαρτζή, για την Ελληνική Γλώσσα, 2012, Αθήνα, εκδόσεις Gutengerg
- Heywood Andrew, «*Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*», Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική: 2013
- Hough Peter «Arctic» στο «*International Security Studies Theory and Practice*» Hough Peter, Malik Shahin, Moran Andrew και Pilbeam Bruce, 2015, Routledge, Taylor and Francis Group, London and New York
- Marshall T., «*Αιχμάλωτοι της Γεωγραφίας*»,2019, Εκδόσεις Διόπτρα, Αθήνα
- McLuhan M. ‘*’Understanding Media: The Extensions of Man*’’ Routledge, 2001

12.1.2 Ελληνόγλωσσα:

- Κολιόπουλος Κωνσταντίνος,: «*Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*», 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Κουσκουβέλης Ηλίας: «*Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*», 2007, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Κουσκουβέλης Ηλίας: «*Θεωρία Διεθνών Σχέσεων στον Ψυχρό Πόλεμο, Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική*», 2007, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Μπόση Μαίρη: «*Οι Όψεις της Διεθνούς Ασφάλειας*», Έκδοση Β’, 2000, Εκδόσεις Ποιότητα
- Σιούσιουρας Π., Χρυσοχόου Γ., Μπαξεβάνη Ε.,: «Νομικές και Πολιτικές Πτυχές των Θεσμών της Υφαλοκρηπίδας και Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στην Ανατολική Μεσόγειο και την Αρκτική» στο «*Ειδικά Θέματα Διπλωματίας και Διεθνούς Οργάνωσης*», επιμέλεια Κλάψης Αντώνης, Εκδόσεις Παπαζήση, 2019, Αθήνα
- Τσάλτας Γρηγόρης, Μαυρογένης Σταύρος, Μπούρτζης Τηλέμαχος, Ροδοθεάτος Γεράσιμος, «*Η Γεωγραφία στις Διεθνείς Σπουδές, Μια Γεωγραφική Προσέγγιση της Σύγχρονης Διεθνούς Κοινότητας*», Εκδόσεις Σιδέρης, 2011, Αθήνα

12.2 Άρθρα

12.2.1 Ξενόγλωσσα:

- Archick Kristin, Belkin Paul, Bowen Andrew “*NATO:Finland Joins as Sweden’s Accession Faces Dela*’, 2023, Vol.34, No276

- Bai Jiayu, and Zhu Kailei, ‘’*China's Engagement in Arctic Governance for Its Sustainable Development Based on International Law Perspective’’* Sustainability 2023, 15, 5429. https://doi.org/10.3390/su15065429 , 19 Mar 2023
- Berkman Paul Arthur, "*Stability and Peace in the Arctic Ocean through Science Diplomacy"* Science & Diplomacy, 2014, Vol. 3, No. 2 . http://www.sciencediplomacy.org/perspective/2014/stability-and-peace-in-arctic-ocean-through-science-diplomacy
- Biresselioglou Mehmet Efe, Demir Muhittin Hakan, Solak Berfu, Altinci Sebnem, Egeli Sitki, "*Assesing Turkiye's Prospective Involvement in the Arctic Region"*, Social Sciences (2076-0760), Oct 22, Vol.11, No10
- Brehmer Elwood, ‘’Seward Leading Maritime Workforce, Infrastructure Efforts’’, Alaska Journal of Commerce (Anchorage, AK), May 14, 2015
- Bunker Wayne M. "*U.S Arctic Policy: Climate Change, UNCLOS and Strategic Opportunity"* by: Homeland Defence & Civil Support Journal, June 2013, Vol.2 p.133-155
- Cetkovic Stefan, Skaerseth Jon Birger: "*Creative and Disruptive Element's in Norways Climate Policy Mix; The Small State Perspective"*, Environmental Politics, 1039-1060, Routledge, 2019, Vol.28, No6
- Cinciripini Luca, "*From East to North: New Frontiers for the EU- NATO ARCTIC Defense"*, 2022, TPQ, DOI: 10.58867/MZJM7031
- Depledge Dunkan, "*Emerging UK Arctic Policy"*by International Affairs 89, Published by John Wiley and Sons, 2019, p. 1445-1457
- Dobson, Natalie, Trevisanut, Seline, ‘ *’Climate Change and Energy in the Arctic—The Role of the European Union*’’, International Journal of Marine & Coastal Law, 09273522, 2018, Vol. 33, Issue 2
- Gao Fei., "*Brazil – China Cooperation in the Arctic Region: A Prospective Analysis of a Practical Agenda for Mutual, Local and Community Interests"*, 24 May 2023, Revista Brasileira de Politica International, ISSN 1983-3121
- Gronow Antti, Ylä-Anttila Tuomas, Carson Marcus, Edling Christofer, "*Divergent neighbors: corporatism and climate policy networks in Finland and Sweden"*, Environmental Politics, 09644016, Sep 2019, Vol. 28,Issue 6
- Huebert Rob "*Climate Change & International Security: The Arctic as a Bellwether"*, May 2012, Center for Climate and Energy Solutions
- Lavelle Kathryn, "*Regime, Climate, and Region in Transition: Russian Participation in the Arctic Council*", Problemw of Post Communication, 10758216, 2022, Vol. 19, Issue 4/5
- Lipunov Nikita, Devyatkin Pavel "*The Arctic in Russian Foreign Policy"*, 30 May 23, The Arctic Institute : Center for Circumpolar Security Studies
- Moller Joakim Erma, ‘ *’Trilateral Defence Cooperation in the North: an Assessment of Iinteroperability Between Norway, Sweden and Finland*’’ Defence Studies, 14702436, Sep 2019, Vol. 19, Issue 3
- Pincus Rebecca & Ali H. Saleem, "*Diplomacy on Ice: Energy and the Environment in Arctic and Antarctic"*,2015, Yale University Press, New Haven and London.

- Trainor Sarah, Stuart Chapin, Huntington Henry, Natcher David, Kofinas Gari "*Artic Climate Impacts: Environmental Injustice in Canada and U.S"*, Local Environment, Dec 2007, Vol. 12, No6 (p.627-643)
- Vammen Larsen, Sanne, Bors, Eleanor K.,Jóhannsdóttir, Lára, Gladun, Elena, Gritsenko, Daria, Nysten-Haarala,Soili, Tulaeva, Svetlana, Sformo, Todd "*A Conceptual Framework of Arctic Economies for Policy-making, Research, and Practice"*. By: Global Policy, 17585880, Nov 2019, Vol. 10, Issue 4
- Zhang, Ke, Hu, Maixiu, Dang, "*The Potential of Sino- Russian Energy Cooperation in the Arctic Region and its Impact on Chinas Energy Security"*, Scientific Programming, 2022, Computers and Applied Science Complete

12.2.2 Ελληνόγλωσσα:

- Λιβέρης Γιάννης «*Ο Νέος Ψυχρός Πόλεμος στον Αρκτικό Κύκλο*».18 Ιουλ 21, στο The SAFIA Blog

12.3 Άρθρα Εφημερίδων – Περιοδικών

- Evans Michael ''*US Races to Control New Arctic Routes Through Melted Ice*'', Times, The United Kingdom, Jan 14, 2014
- Elwood Brehmer, "*Seward Leading Maritime Workforce, Infrastructure Efforts"*, Alaska Journal of Commerce (Anchorage, AK), May 14, 2015
- Halpin Tony, "*Russia Foresees War Over The Arctic Oil", N.Y.* 15 May 2009, Moscow Australian, Page 9
- Parfitt Tomm, '*'Melting Arctic Ice Opens New Trade Routes"*, The Times, United Kingdom, May 05, 2017
- Willet Lee, '*'Adapting to Climate Change: NATO's in – House Maritime Research Center Assesses the New Arctic Operating Environment and the Role of Technology*'', Oct 2023, www.Seapowermagazine.Org

12.4 Διαδικτυακοί Ιστότοποι

- Jones Sydney J., ''*Inuit''*, 14 May 2018, Encyclopedia.com https://www.encyclopedia.com/history/united-states-and-canada/north-american-indigenous-peoples/inuit.
- Πάνου Ζαχαρίας, Σεπ 2021 FF Line Post στο: https://www.offlinepost.gr/2021/09/16/islandia-kai-inomeno-vasileio-oi-polemoi-toy-mpakaliaroy/
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B1https://arctic-council.org/about/
- https://arcticportal.org/shipping-portlet/governance/unclos
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%85%CF%81%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%B1%CF%84%CF%8D%CF%87%CE%B7%CE%

BC%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A4%CF%83%CE%B5%CF%81%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CF%80%CE%B9%CE%BB
- https://polarpedia.eu/en/svalbard-treaty/
- https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco

12.5 Θεσμικά Έγγραφα

- ‘’*The Ilulisat Declaration’’* Artic Ocean Conference, 27 – 29 May 2008, Greenland https://arcticportal.org/images/stories/pdf/Ilulissat-declaration.pdf
- Sweden Country Fact Sheet, ‘’*US Relations With Swe*den’’, Accession Number:136386327, Political Sciences, 04 Oct 2019, Sweden